

АД ПЕРШАЙ АСОБЫ
 ГУТАРКА АДАМА МАЛЬДЗІСА
 З ПАСЛОМ ПОЛЬШЧЫ
 Тадэвушам ПАЎЛЯКАМ
 2 стар.

СТАСУНКІ
 "БЕЛАРУСЬ — ІСПАНІЯ"
 3 стар.

З ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ
 "КРУГАЗВАРОТ" ТУРЫЗМУ
 3 стар.

3 стар.

АЎТОГРАФ
 АД МАЛЯВАНЬЧА ДА КАЛУГЫ —
 ДЫЯПАЗОН ВОБРАЗАЎ Аляксандра ЖДАЛОВІЧА
 4 стар.

ЖЫЦЦЭВЫЯ СЮЖЭТЫ
 КНЯГІНЯ З ІНТЭРНЭТА
 4 стар.

АСОБА Ў БЯЗМЕЖЖЫ ЧАСУ
 АПОВЕД ДАЧКІ Язэпа ЛЁСІКА ПРА БАЦЬКУ
 5 стар.

5 стар.

ЗВАРОТНАЯ СУВ'ЯЗЬ. ЛІТВА. ІТАЛІЯ
 6 стар.

ЛЁСЫ
РОКАТ І ПЫРСКІ МОРА
ЭЭ Яўгена ПЕШКІ
 7 стар.

АНОНС
КОНКУРС "ДЗЕНЬ ЗЯМЛІ. БЕЛАРУСЬ-2004"
 8 стар.

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

6 лістапада 2003 года, № 45 (2863)

Цана 175 рублёў

E-mail: golos_radzimy@tut.by

хроніка жыцця

"ЭЛЕКТРОННЫ ЎРАД" — ЗАДААННЕ НА ЗАЎТРА

III Міжнародны кангрэс "Развіццё інфарматызацыі і сістэмы навукова-тэхнічнай інфармацыі ў Рэспубліцы Беларусь" адкрыў Тыдзень інфармацыйных тэхналогій.

Яго асноўная тэма — стратэгія фарміравання інфармацыйнага грамадства ў нашай краіне. Мэтай правядзення кангрэса, навуковы арганізацыйны камітэт якога ўзначаліў прэзідэнт НАНБ Міхаіл Мясніковіч, з'яўляецца аналіз стану і праблем развіцця працэсаў інфарматызацыі ў Беларусі, шляхоў яе інтэграцыі ў сусветную інфармацыйную супольнасць. Як паведамілі ў Нацыянальнай акадэміі навук, удзельнікамі мерапрыемства будуць падняты тэмы дзяржаўнай палітыкі ў сферы інфарматызацыі і сістэмы навукова-тэхнічнай інфармацыі, кіравання нацыянальнымі інфармацыйнымі рэсурсамі і рэалізацыі дзяржаўнай праграмы "Электронная Беларусь".

На кангрэсе абмеркаваны праблемы і шляхі інфарматызацыі новага будынка Нацыянальнай бібліятэкі на базе перадавых інфармацыйных тэхналогій. Разгледжаны і пытанні "электроннага ўрада". Гэты складаны блок прадуладжвае ўдзел насельніцтва ў кіраванні дзяржавай: доступ да інфармацыі, узгадненне рашэнняў, правядзенне апытанняў з выкарыстаннем найноўшых інфармацыйных тэхналогій.

СЭЗ — ГЭТА СТАБІЛЬНАСЦЬ
Сёлета кіраўнікі свабоднай эканамічнай зоны "Віцебск" змаглі прыцягнуць замежных інвестыцый на суму 10 мільянаў долараў, што ў сем разоў менш за планаванае заданне.

Зараз у СЭЗ "Віцебск" 25 рэзідэнтаў з ЗША, Германіі, Чэхіі, Балгарыі, Расіі, іншых краін. Адных толькі падаткаў яны заплацілі сёлета больш чым 2,3 мільярда беларускіх рублёў.

МІЛЯХ У КОСМАС

Першы беларускі касмічны кангрэс прайшоў у Аб'яднаным інстытуце праблем інфарматыкі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

У ходзе кангрэса вызначаны прыярытэтыя накірункі развіцця касмічнай тэматыкі ў Беларусі, прыняты рашэнні па актывізацыі і развіцці сумесных намаганняў беларускіх і замежных навуковых і дзелавых колаў па рэалізацыі касмічных праграм.

І ГРОДНА АКАЛЬЦАВАЛІ

На год раней запланаванага адкрыта сучасная аўтамабільная дарога ў аб'езд Гродна.

Яна звязала аўта trasу Гродна — Ваўкавыск — Баранавічы з аўтамагістраллю Гродна — Мінск.

"МАБІЛЬНІК" НЕ ДЛЯ АЎТАМАБІЛЯ

Не выключана, што ў хуткім часе супрацоўнікі дзяржаў-тайнспекцыі будуць штрафваць вадзіцеляў за выкарыстанне мабільнага тэлефона ў час руху.

Згодна з новымі Правіламі дарожнага руху, падобныя вольнасці забаронены. Пакуль беларускія дарожныя інспектары, спыніўшы парушальніка, выносяць яму папярэджанне. Карыстанне сотавым тэлефонам у час руху транспартнага сродку дапускаецца толькі тады, калі аўтамабіль аснашчаны апаратурай гучнай сувязі або тэлефон укамплектаваны навушнікамі. Мэта новаўвядзення — павысіць бяспеку руху.

ШЛЮБЫ ЗАКЛЮЧАЮЦА НА НЯБЕСАХ?

Сёлета аддзелам ЗАГСа Кастрычніцкага раёна сталіцы зроблены 1 403 запісы аб заключэнні шлюбу, з іх 62 — з замежнымі грамадзянамі.

За гэты час тут адзначалася палатнянае вяселле (35 гадоў сумеснага жыцця), чатыры залатыя і адно сярэбранае.

ПАДРАСТАЕ ПАНЕЧКА

Пенсіянер з вёскі Шэвіна Віцебскага раёна Мікалай Дземідзенка з аднаго з грыбных паходаў прынёс дамоў дзіцяня казулі, карміў яго малаком з соскі.

Малое падрасла, сёння чатырохмесячная казуля Панечка, так называў яе Мікалай Віктаравіч, стала любіміцай сям'і Дземідзенкаў.

Падрыхтавала **Тасцяна КУВАРЫНА.**

наша марка

ЧАТЫРОХМІЛЬЁННЫ "ВІЦЯЗЬ"

Чатырохмільённы тэлевізар сышоў з канвеера Рэспубліканскага унітарнага вытворчага прадпрыемства "Віцязь". Юбілярам стаў тэлевізар "Еўропа" з дыяганаллю 63 сантыметры. НА ЗДЫМКУ: брыгада Алега БРЭСЦКАГА.

Фота Аляксандра ХІПРОВА, БелТА.

беларусь — украіна

ВОСТРЫЯ ПЫТАННІ ЗНЯТЫ

Знойдзены рашэнні і вызначаны механізмы па ўрэгуляванні ўсіх найбольш вострых пытанняў супрацоўніцтва паміж Беларуссю і Украінай. Пра гэта заявілі 1 лістапада ў Кіеве выконваючы абавязкі прэм'ер-міністра Беларусі Сяргей Сідорскі і прэм'ер-міністр Украіны Віктар Януковіч. Галоўным вынікам сустрэчы бакі назвалі той факт, што дасягнута ўзаемаразуменне ва ўрэгуляванні фінансаванага пытання 1992 года.

Цяпер рыхтуюцца ўсе неабходныя для гэтага юрыдычныя дакументы. Бакі дамовіліся, што даная праблема "не фармулюецца як пытанне доўгу Украіны", які доўгі час з'яўляецца прадметам рознагалоссяў. На кіеўскай сустрэчы кіраўнікі ўрадаў назвалі гэту тэму "як магчымасць урэгулявання гандлёва-эканамічных адносін". І гэта падкрэслена ў пратаколе сустрэчы, адзначыў Віктар Януковіч.

Па словах Сяргея Сідорскага, у ходзе абмеркавання "выйшлі на канкрэтныя паняцці: украінскі бок пацвярджае беларускаму, што згодны з тымі пытаннямі, якія мелі месца ў 1992 годзе". На сустрэчы дасягнута дамоўленасць прыняць па гэтых пытаннях "комплекснае рашэнне" адначасова з ратыфікацыяй Дагавора паміж Рэспублікай Беларусь і Украінай аб дзяржаўнай граніцы. Украіна падтрымала прапанаваныя падыходы ў вырашэнні данай праблемы.

Як адзначыў Сяргей Сідорскі, сустрэча ў Кіеве дазволіла вырашыць і шэраг праблем у гандлёва-эканамічнай сферы. Выконваючы абавязкі прэм'ер-міністра Бе-

ларусі адзначыў, што ў 2004 годзе наша краіна мае намер актыўнай задзейнічаць транспартныя калідоры Украіны для транспарціроўкі грузаў, у тым ліку калійных удабрэнняў. Рэальная магчымасць транзіту беларускіх удабрэнняў у парты Чорнага мора ў 2003 годзе складзе больш за 1 мільён тон. Прадоўжыцца работа і па далейшым паніжэнні тарыфаў на чыгуначныя перавозкі. Пашырыцца інвестыцыйнае супрацоўніцтва. Ужо цяпер аб'ём беларускага капіталу, укладзенага ў сумесныя прадпрыемствы ва Украіне, складае больш як 12 мільянаў долараў. На зборачнай вытворчасці беларускіх трактароў у Кіеве сабрана 1 200 трактаракамплектаў, і да канца бягучага года іх выпуск павялічыцца да 1 500 штук. Украінская сталіца купіла ўжо 5 мінскіх аўтобусаў, а горад Данецк — 25. Намер набыць гэтыя машыны выказалі Адэса і Днепрапятроўск. Прапрацоўваюцца пытанні зборкі аўтобусаў у Чарнігаве і Данецку. Мінскі матарны завод паставіў сёлета ва Украіну ў 2 разы больш рухавікоў, чым за мінулы год. А на

ПАДПІСКА-2004

Шаноўныя чытачы "Голасу Радзімы"! Каб наша сувязь не спынілася, раім паклапаціцца аб падпісцы. Нагадваем, што «ГР» уключаны ў падпісныя каталогі БЕЛАРУСІ, ЛІТВЫ, УКРАЇНЫ, РАСІІ.

У іншых краінах лепш аплаціць атрыманне штотыднёвіка чэкам, даслаўшы яго ў рэдакцыю. Кошт гадавога камплекта для краін Еўропы — 50, ЗША, Аўстраліі, Аргенціны і іншых краін далёкага замежжа — 60 долараў ЗША.

БУДЗЕМ РАЗАМ!

2004 год аб'ём экспарту плануецца павялічыць да 4 тысяч матараў, што ў перспектыве дасць магчымасць поўнасцю забяспечыць выпуск украінскіх трактароў у Днепрапятроўску на заводзе "Поўдзеньмаш".

Украіна таксама плануе пашырыць сваё інвестыцыйнае супрацоўніцтва з Беларуссю. Цяпер аб'ём праектаў украінскіх інвестараў у нашай краіне складае каля 400 тысяч долараў. Што ж датычыць тавараабароту паміж дзвюма краінамі, то ён за 9 месяцаў павялічыўся на 28 працэнтаў і склаў больш за 504 мільёны долараў. Пры гэтым экспарт дасягнуў 244,2 мільёна долараў, імпорт — 260 мільёнаў долараў. Павелічэнне экспарту адбылося за кошт аб'ёму продажу прадукцыі машынабудавання (на 55 працэнтаў), хімічнай прамысловасці (на 46 працэнтаў), тавараў лёгкай прамысловасці (на 21 працэнт). Як паведаміў Віктар Януковіч, у бліжэйшай перспектыве намячаецца канкрэтны сумесны праект у энергетыцы. Украіна пачне будаўніцтва ліній электраперадачы да гомельскага энергетычнага вузла. Гэта дасць магчымасць вырашыць шэраг пытанняў стратэгічнай бяспекі дзвюх краін, паўней скарыстоўваць беларускія і украінскія рэсурсы, стварыць новыя працоўныя месцы. Намечаны таксама канкрэтныя праекты ў ваенна-тэхнічным будаўніцтве.

Лілія КРАПІВІНА.

рэгіёны

ГОРАДАСТВАРАЛЬНЫ
“АМІПАК”

Горадастваральным прадпрыемствам у Буда-Кашалёўскім раёне з’яўляецца сумеснае Беларуска-Нідэрландскае прадпрыемства “Аміпак”, якое вырабляе плёнкі поліэтылен-тэрафталатныя, металізаваныя, пафарбаваныя, успеленыя, ламіраваныя і іншыя віды ўпакавальных матэрыялаў і тары з палімераў.

Скарыстанне іх дае магчымасць павялічыць тэрміны захоўвання прадуктаў. Тут жа на “Аміпаку” з плёнак уласнай вытворчасці выпускаецца каля дзесяці відаў аднаразовага посуду і ўпакоўкі для тартоў, кексаў, пачэняў і іншых відаў харчовай прадукцыі. У ліку партнёраў “Аміпака” многія харчовыя прадпрыемствы Беларусі, Расіі і далёкага замежжа, што дазваляе прадпрыемству адпраўляць у раённы бюджэт значныя адлічэнні.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БелТА.

падрабязнасці

АБРАНЫ

І І АКАДЭМІКАЎ

Адбылася сесія агульнага сходу Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, на якой былі разгледжаны і абмеркаваны задачы навуковых устаноў краіны па павышэнні эфектыўнасці навуковай і інвацыійнай дзейнасці.

Сёння навука павінна крочыць у нагу з жыццём і вырашаць практычныя задачы. Пра тое, што было зроблена на працягу апошніх некалькіх гадоў па рэфармаванні навукова-тэхнічнай сферы, павышэнні эфектыўнасці выкарыстання навуковага патэнцыялу краіны, гаварылася ў дакладзе першага віцэ-прэзідэнта НАН Беларусі акадэміка П.Віцязя.

Вучоныя пагадзіліся з новым накірункам фундаментальных даследаванняў, арыентаваных на сувязь з эканомікай краіны, павышэнні аб’ёмаў вытворчасці навукаёмкай прадукцыі, павелічэнне міжнароднага навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва. Пры гэтым з дзяржаўнага бюджэту будучыя фінансавання прыярытэтных накірункаў, астатнія — з небюджэтных сродкаў, на малаэфектыўныя і неперспектыўныя навуковыя накірункі фінансавання не будзе.

Гаспадарча-дагаворная дзейнасць — асноўны рэзерв развіцця Акадэміі навук, вырашэння сацыяльных праблем яе спецыялістаў. Тыя акадэмічныя ўстановы, якія працуюць па дагаворах, маюць магчымасць плаціць большую зарплату сваім супрацоўнікам, развіваць уласную сацыяльна-эканамічную базу.

Сход палічыў неабходным падтрымаць прапанову, выказаную ў дакладзе віцэ-прэзідэнта НАН Ю.Плескачэўскага аб стварэнні Гомельскага і Гродзенскага філіялаў акадэміі.

У выніку тайнага галасавання было выбрана 11 новых акадэмікаў — правадзейных членаў НАН.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

ад першай асобы

Тадэвуш ПАЎЛЯК:

“... ВЯРТАЮСЯ ў ПЭЎНЫМ СЭНСЕ
ДА ЮНАЦКІХ ЛЕТУЦЕННЯЎ”

З НАДЗВЫЧАЙНЫМ І ПАЎНАМОЦНЫМ ПАСЛОМ РЭЧЫ ПАСПАЛІТАЙ ПОЛЬСКАЙ У РЭСПУБЛІЦЫ БЕЛАРУСЬ ТАДЭВУШАМ ПАЎЛЯКАМ ГУТАРЫЦЬ АДАМ МАЛЬДЗІС

— У свой час Польскае консульства, якое потым ператварылася ў пасольства, стала першым замежным дыпламатычным прадстаўніцтвам у Мінску. Вядома ж, мы зацікаўлены прыгледзіцца да яго дзейнасці, асабліва тых, хто, як я, займаўся паланістыкай, дакладней, нашым культурным памежжам. Першымі генеральнымі консуламі былі заслужаныя вайскоўцы, генералы. Лёгка завязвалі кантакты.

Але культурай беларускай асабліва не цікавіліся, мовай таксама. А потым “эпоха” генеральных консулаў-генералаў змянілася, як мы тады жартавалі, “эпохай” генеральных консулаў-інтэлектуалаў. Першым паклаў пачатак такому перыяду, бадай, Тадэвуш Мысьлік, жонка якога, Анна Пругар-Мысьлік, ажывіла нашы сувязі ў галіне выяўленчага мастацтва. Потым прыхала, спачатку як консул, а потым як пасол, прафесар Эльжбета Смулкова, аўтар многіх прац па мовазнаўстве. Польшка — аднак жа выдатна гаварыла па-беларуску. Гэтую лінію працягнуў Мар’юш Машкевіч, добра абазнаны ў беларускай філалогіі. І вось на змену яму прыбылі вы. Я быў прыёмна здзіўлены, калі на прыёме з нагоды дня Трэцяга мая вы нечакана загаварылі па-беларуску. Нават з нашым мяккім маўленнем. А нядаўна ў сувязі з выходам нашага зборніка “Беларусь — Японія” я даведаўся, што вы японіст. Усё гэта і многае іншае сведчыць, што “эпоха паслоў-інтэлектуалаў” працягваецца. Аднак пра вас як пра асобу мы ведаем мала. Таму, калі ласка, раскажыце, хаця б каротка, пра сябе.

— Я з’яўляюся прафесіянальным дыпламатам, працую на польскай дыпламатычнай службе звыш сарака гадоў. Працаваў у польскіх дыпламатычных прадстаўніцтвах у шэрагу дзяржаў Азіі, у апошнія гады быў пасланнікам Пасольства Польшчы ў Кіеве, а ў даны момант вось ужо больш за год знаходжуся ў Мінску.

— А якім чынам вы штудзіруеце беларускую мову?

— На бліжэйшае знаёмства з беларускай мовай не хапае часу, зрэшты, ужо і не той узрост, каб у гэтым кірунку дабіцца нейкага прагрэсу. Навучаюся падчас прагляду тэлеперадач (на жаль, у апошні час усё менш навін трансліруецца на беларускай мове), чытання газет, кніг. Прыдатным быў бы інтэнсіўны курс граматыкі. Можна, вам будзе цікава даведацца, што ў юнацкіх гады я марыў вучыцца на факультэце беларускай філалогіі ў Варшаўскім універсітэце. Лёс, аднак, распарадзіўся інакш: скончыў МДІМА, спецыялізуючыся на Японіі. І вось у сталым узросце вяртаюся ў пэўным сэнсе

да юнацкіх летуценняў. Але, напэўна, ужо пазнавата іх ажыццяўляць.

— За час прабывання на беларускай зямлі вы, напэўна ж, пазнаёміліся з многімі праявамі беларускай культуры, помнікамі архітэктуры. Што на вас аказала наймацнейшае ўражанне?

— Як і раней, самае вялікае ўражанне ў мяне выклікаюць два цудоўныя беларускія гарады: Віцебск і Гродна. А ў Гродне — несумненна, Каложа і высокі бераг Нёмана...

— Не так даўно я выступіў з прапановай выдаць эмацыйна-энцыклапедычны даведнік пад назвай “Каго длілі беларускія землі польскай культуры?” Якое ваша меркаванне пра такі праект?

— Праект выдатны. Заслугоўвае падтрымку з польскага боку.

— Сярод вялікіх палкаў, народжаных на зямлі беларускай, найпершае месца займае Адам Міцкевіч. Нядаўна ў Мінску нарэшце адкрылі яму помнік. Памятаеце, у 1997 годзе, напярэдадні двухсотгадовага юбілею паэта, пасля “круглага стала”, супольнага з Польскім інстытутам у Мінску, мы выбралі і прапанавалі якраз гэтае месца. Найбольш адпаведным здаўся тады менавіта сквер пры вуліцы Гарадскі Вал. Мы ўяўлялі паэта як пілігрыма, што прыйшоў здалёку на родную зямлю і стомлена прысеў адпачыць. Штосьці з той задумкі ў помніку засталася. Ці падабаецца ён вам?

— Помнік мне вельмі падабаецца. Не з’яўляецца манументальным, што яго адрознівае хоць бы ад тых, якія знаходзяцца ў Варшаве і Львове. А ідэя, што пілігрым адпачывае на айчынай зямлі пасля доўгіх вандровак, мяркую, — вельмі добра. Асабіста мне падабаецца і выбранне месца. Складана было б знайсці лепшае. Хачу вам паведаміць, што помнік таксама вельмі падабаецца паслу Францыі Стэфану Хмялеўскаму, які поруч з іншымі дыпламатамі прымаў удзел у цырымоніі ўрачыстага адкрыцця.

— У свой час Міцкевіча не раз “дзялілі”, даказваючы, што ён толькі польскі, або толькі беларускі, або толькі літоўскі. Але паколькі ён сам сябе не

дзяліў, то, відаць, мы яго таксама не павінны дзяліць. Яго творчасць з’яўляецца супольнай нашай спадчынай, якая сёння збліжае нас, яднае. А якія накірункі гэлага ваши меркаванні?

— Цалкам падзяляю такое меркаванне. Міцкевіч — гэта, перш за ўсё, еўрапеец, аб чым варта памятаць у наш час, застаецца, якая аб’ядноўвае асабліва абодва нашы народы. Зрэшты, напэўна, не выпадкова ва ўрачыстым адкрыцці помніка прымаў удзел маршал Сена прафесар Лёнгін Пастусяк — вядучая асоба палітычнага жыцця Польшчы.

— Гішчэ пра супольную культурную спадчыну. Неўзабаве ў Торуні адбудзецца чарговае пасяджэнне прысвечанае ёй сумеснай Беларуска-польскай камісія, у якую і я маю гонар уваходзіць. Дык вось, на гэтым пасяджэнні, відаць, зноў пачнецца гаворка пра Нясвіж, зборы Радзівілаў. Муціць, вам вядома, што ў 1950 годзе паводле “тэлефоннага права” перадалі з Мінска Багаславу Беруту каля 90 партрэтаў з Радзівілаўскай галерэі, якія добра было б вярнуць туды, дзе яны знаходзіліся. Польшкія калегі з разуменнем аднесліся да гэтай прапановы. Вядома, пра вяртанне гаварыць ім цяжка. Але, відаць, з перадачай у часовы ці доўгатэрміновы дэпазіт яны згодзяцца. Улічваючы, вядома, што сам Нясвіж — таксама ў многім з’ява супольнай культурнай спадчыны.

— Я ўпэўнены, што ганаровае прадстаўніцтва, якое збярэцца ў Торуні, знойдзе рашэнне ў гэтай справе.

— Мяне часам абуряе, калі ўжываюць і ў Беларусі, і ў Польшчы вызначэнне “ўсходнія крэсы” ў дачыненні да Брэсцкай, Гродзенскай, Віцебскай, Мінскай і нават Гомельскай ды Магілёўскай абласцей. Скажам, у “Бібліятэцы Крэсавай” у Варшаве выходзіць кніжкі пра Нясвіж ці Слонім, а ў нашай Лідзе сляваюць “Крэсавыя”. Крэсы — чаго? Мы ж не называем сваімі “заходнімі крэсамі” Беластоцкую або Любліншчыну. Крэсы — гэта толькі гістарычнае вызначэнне, прыдатнае, напрыклад, для міжваеннага дваццяцігоддзя. Ці не лепей было б сёння карыстацца больш нейтральным словам “памежжа”?

— Слова “ўсходнія акраіны” (крэсы ўсходнія), здаецца, нервуюць не толькі некаторых беларусаў, але і ўкраінцаў. А гэта ж паняцце гістарычнае, якое выкарыстоўвалася шматлікімі пакаленнямі хыхароў рэгіёна. Тады на карце не было незалежнай Рэспублікі Беларусь ці Украіны. Былі гэта тэрыторыі нашай агульнай (пасля Люблінскай уніі) дзяржавы — Рэчы Паспалітай. Маю такое ўражанне, што многія беларусы не памятаюць пра наша агульнае мінулае. Затое ў сучаснай Беларусі жыве і культывуецца памяць толькі пра апошнія два стагоддзі, калі беларусы знаходзіліся ў межах зусім іншай дзяржавы. Нам, палякам, таксама, так

бы мовіць, “рэжа” вушы, калі сёння гавораць і святкуюць 200-годдзе Гродзенскай губерні (ці ж была гэта беларуская губерня, калі яна з’яўлялася часткай Паўночна-заходняга краю) або калі вайну 1812 года называюць “айчынай”. Варта было б згадаць, на чым баку былі тады беларусы, беларуская шляхта і мяшчане. І як гэта ўсё апісана ў творы А.Міцкевіча “Пан Тадэвуш”...

— І апошняе пытанне. Што маглі б вы сказаць пра перспектывы нашага супрацоўніцтва ў сферах культуры і навукі?

— Двухбаковае супрацоўніцтва ў галіне культуры і навукі мае свае ведамасныя рамкі ў форме сумесных камісій, у тым ліку па пытаннях культурнай спадчыны, адукацыі этнічных меншасцей і супрацоўніцтва ў галіне навукі і тэхнікі. Супрацоўніцтва акадэмічных цэнтраў Польшчы і Беларусі ўскладняецца праблемамі фінансавання паходжання, а таксама рознымі ўмовамі дзейнасці польскіх і беларускіх навуковых устаноў. Польшка навукальных устаноў дзейнічаюць аўтаномна і самі выбіраюць сабе партнёраў. Хоць паранейшаму застаюцца моцнымі празаходнія тэндэнцыі, шэраг польскіх навуковых устаноў зацікаўлены ў супрацоўніцтве з ўсходнімі партнёрамі, у тым ліку з Беларусі. Перш за ўсё, гэта датычыць паланістыкі і беларускай філалогіі, гістарычных, паліталогічных і эканамічных навук. У гэтым плане лідэруюць Варшаўскі, Кракаўскі, Беластоцкі, Лодзінскі, Люблінскі (UMCS) і Катавіцкі ўніверсітэты, а таксама Галоўная гандлёвая школа ў Варшаве. Польскі бок штогадова рэалізуе звыш дзесяцька разнастайных стыпендыяльных праграм у Беларусі, сярод якіх — урадавыя стыпендыі Міністэрства нацыянальнай адукацыі і спорту для асоб польскага паходжання, стыпендыі Фулбрайта і Цэнтра Усходняй Еўропы Варшаўскага ўніверсітэта, Летняя школа лідэраў, стыпендыя для маладых вучоных, праграма “Gauze Polonia” для культурных дзеячаў і перакладчыкаў з польскай мовы. З другога боку, мы стараемся пашырыць вывучэнне польскай мовы ў беларускіх навукальных установах, асабліва цяпер, калі расце зацікаўленасць польскай мовай, якая неўзабаве стане афіцыйнай мовай Еўрапейскага Саюза. У апошні час, дзякуючы значнай фінансавай падтрымцы Фонду “Дапамога палякам на Усходзе”, была закуплена радыё-і тэлеапаратура, а таксама камп’ютэры для філалогічных факультэтаў чатырох беларускіх навукальных устаноў: Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка, Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Віцебскага і Гомельскага ўніверсітэтаў. У выніку ва ўніверсітэце імя Максіма Танка плануецца адкрыць ужо другі кабінет польскай мовы, а таксама асобныя кабінеты польскай мовы — у БДУ і Гомельскім ўніверсітэце, магчыма, і ў Віцебску. Незалежна ад гэтага развіваюцца кантакты паміж даследчымі інстытутамі, нацыянальнымі бібліятэкамі і акадэміямі навук абедзвюх дзяржаў. Для нас, напрыклад, важным з’яўляецца доступ польскіх гісторыкаў да беларускіх архіваў. Хачу пры гэтым падкрэсліць, што супрацоўніцтва ў галіне культуры і навукі не залежыць ні ад якіх кан’юнктурных ваганняў.

— Сардэчна дзякую за гаворку. Дазвольце павіншаваць вас з бліжым ужо нацыянальным святам Польшчы — Днём незалежнасці, які будзе адзначацца 11 лістапада.

НА ЗДЫМКУ: Тадэвуш ПАЎЛЯК на адкрыцці помніка Адаму Міцкевічу ў Мінску.

з прэс-канферэнцыі

Усё больш цікаваяцца Беларуссю жыхары Германіі, Англіі, Чэхіі, Польшчы, Літвы, іншых краін. І ўсё ж да апошняга часу Беларусь заставалася для замежных турыстаў "белай плямай" на сусветнай турыстычнай карце. Але сітуацыя пачала прыкметна змяняцца. Падрыхтавана і выдадзена на добрым папіграфічным узроўні шэраг альбомаў, буклетаў, каталогаў, зняты фільмы пра гісторыю і прыроду Беларусі. Краіна пачала

пакаленне пехт

“КРУГАЗВАРОТ” ТУРЫЗМУ

Больш за 700 фірм – арганізатараў турызму працуюць зараз у Беларусі. Гэту лічбу назваў на сустрэчы з журналістамі ў Нацыянальным прэс-цэнтры генеральны дырэктар РУП «Нацыянальнае агенцтва па турызму» Чэслаў Шульга.

ўдзельнічаць у міжнародных выставах па турызму. І, нарэшце, нядаўна падпісаны дакумент аб уваходзе Беларусі ў Сусветную турыстычную арганізацыю.

Тым не менш змены ў лепшы бок адбываюцца не так хутка, як хацелася б. Суадносінны «ўязнога» і «выязнога» турызму пакуль не на карысць Беларусі. Так што працаваць турыстычным установам ёсць над чым. А выдатная глеба для працы, як кажуць, ляжыць пад нагамі. У першую чаргу, гэта экалагічны турызм. Дзесяць тысяч азёраў і дваццаць тысяч рэк з амаль не кранутымі

куточкамі могуць стаць прывабнымі для турыстаў з краін Еўропы. І гэты шанс трэба выкарыстаць. Ёсць вялікія патэнцыяльныя магчымасці і ў развіцці аграрнага турызму. Тут ідзе пошук зацікаўленых, ініцыятыўных людзей.

Калі правяць настойлівасць, то і вынік з'явіцца. Прыкладам можа быць актывізацыя прапаганды такіх турыстычных зон, як Мір і Нясвіж, што дало магчымасць павялічыць за год колькасць турыстаў у паўтара раза.

НА ЗДЫМКУ: Чэслаў ШУЛЬГА.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

ДЗІЦЯЧЫ ФОРУМ

У Мінску завяршыў работу Рэспубліканскі дзіцячы форум «Не забываць ніводнага дзіцяці».

Удзел у форуме прынялі 105 чалавек ва ўзросце ад 15 да 18 гадоў. Яны прадставілі разнастайныя дзіцячыя і маладзёжныя грамадскія аб'яднанні і ініцыятывы з усіх абласцей Беларусі. У рабоце

форуму таксама прынялі ўдзел 20 выхаванцаў дзіцячых дамоў і школ-інтэрнатаў з розных абласцей краіны.

Прапановы дзяцей будуць прадстаўлены Нацыянальнай

камісіі па правах дзіцяці і Міністэрству адукацыі, дзе яны будуць улічаны ў час прыняцця Нацыянальнага плана дзеянняў па паляпшэнні становішча дзяцей і абароне іх правоў.

Арганізатары форуму – прадстаўніцтва Дзіцячага фонду ААН (ЮНІСЕФ) і Міністэрства адукацыі Беларусі.

Галіна ВІР.

стасункі

“БЕЛАРУСЬ – ІСПАНІЯ”

– Восем месяцаў пасля пераезду з Мадрыда ў Мінск я чакаў, спадзеючыся, што нешта падобнае сённяшняму павінна адбыцца, – так пачаў сваё выступленне на “круглым stole” “Беларусь – Іспанія: Выбраныя старонкі грамадска-культурнага ўзаемадзеяння” дацэнт Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта (МДУ) Хуан Давід Марына Лопес. Ён выказаў шкадаванне, што ў Беларусі мала ведаюць пра сучасную Іспанію. Увага засяроджваецца пераважна на фактах з гісторыі літаратуры і мастацтва. Яшчэ менш, на жаль, вядома пра Беларусь іспанцам, для якіх яна звычайна асаціруецца з Расіяй. (Як высветлілася, зараз у Беларусі знаходзіцца ўсяго трыя грамадзян Іспаніі).

Аднак з іншых выступленняў (а ўсяго іх на “круглым stole” было больш дваццаці) вынікала, што прычын для асаблівага песімізму няма. Нягледзячы на вялікую адлегласць, паміж нашымі краінамі існуюць і палітычныя, і эканамічныя, і гуманітарныя, і культурныя сувязі. Толькі шырокая грамадская неадастаткова пра іх інфармавана. Сілы і намаганні іспаністаў раз'яднаныя. На “круглым stole” высветлілася, што ў Мінскім лінгвістычным ўніверсітэце не дужа ведаюць, што ў гэтым напрамку робіцца ў Белдзяржуніверсітэце, Беларускіх акадэміях мастацтваў і музыкі і наадварот. Значыць, быў зроблены вывад у заключным паведамленні, тут патрэбна інтэграцыя дзеянняў найперш саміх беларусаў. І такім інтэгратарам можа і павінна выступаць таварыства “Беларусь – Іспанія”, якое мае пэўныя здабыткі

(нават выйшлі два нумары іспанска-беларускамоўнай газеты), але ў апошні час аслабіла сваю дзейнасць.

Беларуска-іспанскія палітычныя і эканамічныя ўзаемаадносінны на сучасным этапе ахарактарызаваў начальнік аддзела Заходняй Еўропы дэпартамента Еўропы Міністэрства замежных спраў Сяргей Маліноўскі. Ён прыгадаў, што дыпламатычныя адносінны паміж нашымі краінамі былі ўстаноўлены 13 лютага 1992 года. Сёлета ў першым паўгоддзі тавараабарот паміж Беларуссю і Іспаніяй склаў 53,6 мільёна долараў ЗША, што ў параўнанні з адпаведным перыядам мінулага года вышэй прыкладна на 70 працэнтаў. У Беларусі дзейнічае шэсць прадпрыемстваў з іспанскім капіталам і сем сумесных прадпрыемстваў.

Плённыя кантакты ўстанавіліся ў гуманітарнай сферы. Як сказала старшыня Рэспубліканскага грамадскага дабрачыннага дзіцячага

аб'яднання “Свет для дзяцей” Тамара Шчукіна, у 2002 годзе Іспанія заняла трэцяе месца пасля Італіі і Германіі па колькасці беларускіх дзяцей (5 489), якія прайшлі там курс аздараўлення ў сувязі з наступствамі чарнобыльскай аварыі. Іспанскія дабрадзейцы аказваюць дапамогу Радашковіцкай і Крывіцкай школам-інтэрнатам, Ваўкавыскаму дзіцячаму дому. Дацэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры Алег Трусаў акрэсліў асноўныя гістарычныя этапы развіцця беларуска-іспанскіх сувязей, падрабязна спыніўся на дзейнасці нешматлікай беларускай дыяспары ў Мадрыдзе. Сёння ў Мадрыдзе існуе Беларуска-Іберыйскае згуртаванне на чале з Андрэем Рубцовым (дарэчы, удзельнікі “круглага стала” рашылі паслаць згуртаванню сваё прывітанне).

НА ЗДЫМКУ: удзельнікі «круглага стала».

(Працяг будзе).

Тамара ШЧУРКО.

дыпкур'ер

ШТОГАДОВАЯ СУСТРЭЧА ПАРЛАМЕНТАРЫЯЎ

У ходзе 58-й сесіі Генеральнай Асамблеі ААН член афіцыйнай беларускай дэлегацыі, старшыня пастаяннай камісіі па міжнародных адносінах і сувязях з СНД Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Анатоль Малафееў прыняў удзел у штогадовай сустрэчы парламентарыяў, арганізаванай Міжпарламенцкім саюзам.

У час сустрэчы адбыўся інтэрактыўны дыялог па пытаннях рэфармавання ААН, урэгулявання міжнародных канфліктаў і ролі ААН у аднаўленні Ірака. Беларускі парламентарый прыняў удзел у дыскусіі.

А.Малафееў адзначыў важнасць рэфармавання асноўных органаў ААН, выступіў у падтрымку ключавой ролі арганізацыі ў аднаўленні Ірака і пабудове дэмакратычнай дзяржавы.

Адбылася сустрэча А.Малафеева са старшынёй Міжпарламенцкага саюза Серхію Паеса, генеральным сакратаром Міжпарламенцкага саюза Андэрсанам Джонсанам, а таксама парламентарыямі шэрагу дзяржаў, якія прымалі ўдзел у штогадовай сустрэчы.

ПЕРАМОВЫ АБ ДАЛУЧЭННІ БЕЛАРУСІ ДА СГА

У Жэневе (Швейцарыя) у рамках працэсу далучэння Беларусі да Сусветнай гандлёвай арганізацыі (СГА) праходзіў чарговы (3-ці ў бягучым годзе) раунд двухбаковых перамоў з краінамі – членамі СГА, у тым ліку з ЗША, Еўрапейскім саюзам, Канадай, Японіяй, Аўстраліяй, Кітаем, Швейцарыяй, Венгрыяй, Турцыяй і Індыяй. У састаў беларускай дэлегацыі ўваходзілі прадстаўнікі МЗС, Мінэканомікі, Нацыянальнага банка, Мінфіна і Мінсвязі.

Асноўная задача кансультацый – збліжэнне перагаворных пазіцый бакоў па пытаннях доступу замежных вытворцаў на рынкі тавараў і паслуг Беларусі. Абмяркоўваўся таксама змест Кантрольнага спісу па далучэнні Рэспублікі Беларусь да СГА.

КАНСУЛЬТАЦЫІ МЗС БЕЛАРУСІ І БАЛГАРЫІ

Балгарыю наведвала афіцыйная дэлегацыя Міністэрства замежных спраў Беларусі на чале з намеснікам міністра Аляксандрам Герасіменкам.

У рамках візіту ў Балгарыю А.Герасіменка наведаў Візавы цэнтр Міністэрства замежных спраў Балгарыі, а таксама правёў шэраг дзелавых сустрэч.

памяць

ПОМНІК СТАФАНІІ СТАНЮЦЕ

На Усходніх могілках у Мінску адбылася цырымонія адкрыцця помніка народнай артыстка Беларусі і СССР Стафаніі Станюце. Яе лічылі “галоўнай актрысай краіны”. Яна амаль усё жыццё працавала ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы, стварыла выдатныя жаночыя вобразы, стала вядомай далёка за межамі Беларусі сваімі кінаролямі. Стафанію Станюцу любілі калегі і гледачы за дабрывню, сардэчнасць, інтэлігентнасць. Яна была светлым чалавекам і ўспрымалася як сімвал беларускай жанчыны.

Прэс-служба МЗС.

ад МАЛЯВАНЬЧА да КАЛІГУЛЫ

Вядучы дзіцячай "КАЛЫХАНКІ" і выканаўца ролі калігулы АЛЯКСАНДР ЖДАНОВІЧ У ГАСЦЯХ У ЧЫТАЧОЎ "ГОЛАСУ РАДЗІМЫ"

Акцёр Аляксандр Ждановіч пачаў сваю кар'еру 16 гадоў таму ў Рускім акадэмічным тэатры, дзе працуе і зараз. Зняўся ў фільмах "Купальская ноч", "Прызыўнікі". Леташні сезон стаў для яго асаблівым. Адрозна дзве ўдалыя галоўныя ролі — у спектаклях "Калігула" і "Адзіны спадкаемца".

Нават тыя, хто не ходзіць у тэатры, добра ведаюць акцёра як вядучага дзіцячай "Калыханкі", якая кожны вечар прыходзіць да беларускіх дзяцей. Гэта насамрэч найбольш удалая праграма беларускага тэлебачання.

Аляксандр Ждановіч выглядае значна маладзейшым за свае 39 гадоў, асабліва на сцэне, дзе ён вельмі рухавы і пластычны. Я была ўпэўнена, што ён з тэатральнай сям'і. Высветлілася, што зусім не.

— Нават калі я паступаў у тэатральна-мастацкі інстытут, мяне пыталі, ці не з тых я Ждановічаў, што маюць дачыненне да тэатра. Не. Я быў звычайны мінскі вулічны хлопчык. Цяпер разумею, што размаўляў я не зусім правільна, меў даволі абмежаваны запас слоў. На экзамен мне знайшлі ядвіта-аранжавага колеру кашулю і зялёны гальштук. Тады сярод багемнай моладзі я здаваўся сабе смешным. У мяне не было патрэбнай упэўненасці. Да таго ж яшчэ спынялі на экзаменах словамі: "Дастаткова". І я сапраўды здзіўся, калі даведаўся, што трапіў у Мастацкі інстытут. Гэта быў для мяне шчаслівы, насычаны творчасцю, пачуццямі, сустрэчамі і кнігамі час.

— Ці лічыце вы сябе ўдачлівым акцёрам?

— Наўрад ці. Я, наогул, даволі нетыповы чалавек у акцёрскім асяродку. Па сваёй сутнасці застаюся

інтравертам. Чалавекам у сабе. У хвіліны расчаравання, калі было мала працы і я адчуваў сваю незапатрабаванасць, думаў пра змену прафесіі. Але ёсць публіка, апладысменты. Яны валодаюць агняючым эфектам. Акцёр — прафесія, якую цяжка пакінуць. Калі казаць пра ўдачу, нельга не заўважыць, што прафесія акцёра вельмі залежная.

— Ты не менш, мінулы год падарыў вам дзве галоўныя ролі.

— Гэта так. Але былі перыяды, калі мне даводзілася іграць вельмі мала. У маёй кар'еры адбылося так, што на яе пачатку іграў шмат. Потым — пэўнае зацішша. І гэта нармальна з'ява, так адбываецца вельмі часта. Тут ёсць і мая віна: не змагаўся за месца пад сонцам. Шукаў іншыя заняткі. Да прыкладу, мне падабаецца жывапіс. І часам здаецца, што атрымліваецца няблага. Канешне, гэта патрабуе часу, засяро-

джанасці. Бывае, думаю: вырастуць дзеці, не трэба будзе так мітусіцца, займуся жывапісам. Чаму ж не? Маляванне — асаблівы стан. Ёсць ты і твай космас. Не залежыш ні ад чаго. Цяпер вось раблю спробу выкладаць ва ўніверсітэце культуры. І мне вельмі цікава. Часам здаецца, што ёсць удача.

— Але ваша галоўная ўдача за апошні час — гэта ўсё ж такі Калігула, ці не так?

— Не ведаю. Пра гэта меркаваць глядачу, крытыкам.

У чым магія гэсы Камю? У цэнтрыв падзей — асоба, якая па ўсіх нормах чалавечай маралі павінна быць нам антыпатычнай. Але раптам пачынаеш калі не шкадаваць, то задумвацца, чаму чалавек такі. Ягоныя праблемы перакідваюцца на цябе, і ўнікае ўжо пытанне: можа, у нечым ён мае рацыю? Хоць разумееш, што калі ісці гэтым шляхам да канца, пачынаецца разбурэнне.

— Мяне ўразіла ваша ігра ў "Калігуле". Але, здаецца, напружанне, якое вам прыйшлося перанесці і перадаць у залу, занадта моцнае для аднаго чалавека. Уканы дзейства вы быццам на вачах старэеце.

— Напружанне сапраўды вельмі моцнае. Такая падрабязнасць: я нават вагу губляў падчас рэпетыцый. А выратаўвае мяне жонка Людміла. Сапраўды, падтрымка роднага чалавека многага варта. Дарэчы, мы разам з ёю працуем у "Калыханцы". Наогул, цяперашні жыццёвы перыяд падабаецца мне тым, што існуе добры баланс паміж назапашаным вопытам і энергіяй, якая яшчэ ёсць. Таму я гатоў іграць у тэатры, здымацца на тэлебачанні і ў кіно.

— З апошнім атрымліваецца?

— Я вельмі хацеў бы працаваць у кіно. Апошнім часам пачаў здымацца ў расійскім серыяле. На жаль, нічога іншага не прапаноўваюць.

— Калі гаварыць пра інтэлігентнага героя, то такім мне здаецца вобраз Сана-Маляваньча, які вы ствараеце ў "Калыханцы". Мяккі інтэлігентны мужчына размаўляе са сваімі героямі-цацкамі і дзецьмі на добрай беларускай мове з заўсёднай

цельнай у голасе. Не маралізуе, але навучае простым важным і патрэбным у жыцці рэчам. Што для вас гэтая праграма і герой?

— Я ў "Калыханцы" ўжо 6 гадоў. Бываюць моманты, калі становіцца сумна і я збіраюся пакінуць яе.

Але заўсёды імкнуса заставацца ў "Калыханцы" непасрэдным, шчырым. І вельмі прыемна, калі дзеці і дарослыя гэта заўважаюць. Прыгадаю выпадак, калі адзін чалавек сказаў прыкладна наступнае: "Пройдуць гады, магчыма, нехта будзе памятаць пра твае ролі. Але дакладна застаецца пакаленне дзяцей, якія на самай справе выраслі на "Калыханцы" з Санам-Маляваньчам. Яны і ёсць твая адказнасць і абавязак". Я разумею, што для ўспрыняцця мяне як акцёра праца ў "Калыханцы" мае і негатывны момант. З'яўляецца нейкая паблажлівасць: маўляў, гэта вядучы дзіцячай праграмы, што з яго возьмеш. Таму я ўдзячны рэжысёру Вітаўтасу Грыгалюнасу за смеласць, калі той даў мне магчымасць сыграць значную ролю ў "Калігуле".

— То, што вам удаюцца розныя вобразы, мабыць, цешыць?

— Акцёр павінен іграць розныя па характару ролі. Ёсць стары тэатральны выраз: "У добрага акцёра 100 штампав, у дрэннага 3". Канешне, існуе паняцце акцёрскага амплуа, але, прэтэндуючы на званне добрага акцёра, трэба мець больш-менш шырокі выканальніцкі дыяпазон. А мне не хацелася б быць дрэнным акцёрам.

Алена СПАСЮК

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

жыццёвыя сюжэты

КНЯГІНЯ З ІНТЭРНЭТА

Маладых на вяселлі беларусы называлі некалі князем і княгіняю. Менавіта гэта і скіравала пошукі Таццяны Махнач, выпускніцы Беларускай акадэміі мастацтваў, якая ўваходзіць у суполку "Мастак" пад кіраўніцтвам Віктара Маркаўца, да старадаўніх убораў. Яе сяброўка Кацярына Цімашук збіралася ўзяць шлюб і марыла пра незвычайныя строй. Таццяна знайшла ў энцыклапедыі "Археалогія і нумізматыка" апісанне ўбрання мінскай князёўны XII стагоддзя, паралілася з археолагам Людмілай Дучыц і паспрабавала рэканструяваць яго. Сукенку пашыла з атласу, а колты і пласціны на венчыку зрабіў з латуні студэнт 4 курса Беларускай акадэміі мастацтваў Віктар Старухін, вышыўку шнуром пад золата зрабіла выпускніца мастацкай вучэльні Імя Ахрэмчыка Наталля Дзейка. Вось і атрымаўся незвычайны строй.

Урэшце, і знаёмства Кацярыны з Сяргеем Цвірко было незвычайным: яны абодва падалі аб'явы ў Інтэрнэт, што хацелі б пазнаёміцца з тым, хто гаворыць па-беларуску і цікавіцца гісторыяй і культурай Бацькаўшчыны.

Кацярына і Сяргей пазнаёміліся і сустраліся два гады. Аказалася, што не памыліліся, бо шчаслівыя разам. Ён кіраўнік камп'ютэрнай фірмы, а яна псіхолаг па адукацыі, але зараз займаецца камп'ютэрным дызайнам.

З сяброўкай Таццянай Махнач Каця даўно спявае разам беларускія абрадавыя песні, цікава бавіць час. Да таго ж Таццяна — скрыпачка-самавучка ў складзе гурта "Кузьмень".

І калі маладыя вырашылі справіць вяселле, то марылі, што яно будзе па народных звычаях. Пасля рэгістрацыі шлюбу маладыя прыехалі ў Траецкае прадмесце ў "Краму славурых майстроў", дзе адбыліся пэўныя рытуалы.

Працяг вяселля быў з гульнямі, танцамі і забавамі для моладзі ў беларускай гасцёўні. Музыканты гралі і на вуліцы, і ў кавярні, спявалі вясельныя і застольныя песні, выконвалі некаторыя абрадавыя дзеі, а заватар так хораша веў рэй, што госці хутка навучыліся ўсяму і весела скакалі.

І я там была, праўда, меду-

піва не піла, але знайшла магчымасць пагутарыць з маладымі і іх бацькамі, з музыкамі, з аўтаркай праекта беларускай гасцёўні Таццянай Гаранскай і з гаспадыняй гэтай кавярні Ірынай Каліноўскай (пра гэта падрабязна — іншым разам). Аказалася, што бацькі маладых прыязна ставяцца да таго, што іх дзеці захоплены беларускасцю. Яны адчуваюць сябе беларусамі і дзяцей сваіх хочучы выгадаваць таксама беларусамі. І ўрэшце рэшт усе засталіся задаволеныя вяселлем. Сяргей з захапленнем і зайдзрасцю паглядаў на сваю палавінку-Кацярынку: яна так хораша выглядала ў гэтым уборы. Сябры пастараліся на славу, і гэта быў шчаслівы дзень у жыцці маладых.

Хутка ў гэтай кавярні адбудзецца наступнае вяселле, і ўжо рыхтуюцца па старадаўніх узорах строі для маладых. А Кацярыне і Сяргею Цвірко мы зычыым здароўя, шчасця і дабрабыту на доўгія гады сумеснага жыцця. Беларусамі.

НА ЗДЫМКАХ: Кацярына ЦВІРКО; Таццяна МАХНАЧ.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

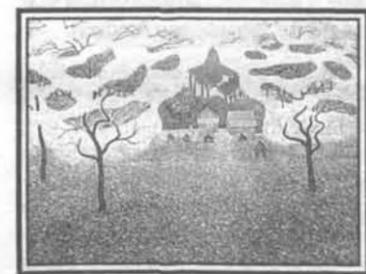

вернісаж

І ДЫРЭКТАР, І МАСТАК

Гамяльчане ўбачылі персанальную выставу дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Уладзіміра Пракапцова. Карані Уладзіміра Іванавіча — на Гомельшчыне, у Добрушскім раёне. Менавіта малой радзіме і прысвечана значная колькасць маляўнічых палотнаў "Калядная раніца", "Вуліца майго дзяцінства", "У бацькоўскім садзе". Разам з работамі Уладзіміра Іванавіча на выставе, якая размясцілася ў адрэстаўраваным левым крыле Палаца Паскевічаў, прадстаўлены і работы яго сына. Павел — студэнт 3-га курса дэкаратыўна-прыкладнага аддзялення Акадэміі мастацтваў, стыпендыят спецыяльнага фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы таленавітай моладзі.

НА ЗДЫМКАХ: Уладзімір ПРАКАПЦОЎ з маці Марыяй Андрэеўнай і сынам Пайлам; карціны «У бацькоўскім садзе», «Калядная раніца».

асоба ў бязмежжы часу

Язэп Лёсік нарадзіўся ў в. Мікалаеўшчына Мінскага павета (цяпер Стаўбцоўскі раён Мінскай вобласці) у сям'і арандатараў князёў Радзівілаў. Адукацыю атрымаў на Чарнігаўшчыне, бо з Маладзечанскай настаўніцкай семінарыі яго выключылі за непакорлівасць. Стаўшы настаўнікам, удзельнічае ў барацьбе супраць царскага самаўладства, за што неаднаразова трапляе ў турму і ссылку. Адбываючы ссылку, у Іркуцкай губерні знаёміцца з Алесем Гаруном, іншымі прадстаўнікамі беларускай інтэлігенцыі. Тут пачынаецца яго творчае жыццё, ён дасылае свае творы ў газету "Наша ніва". У 1917 годзе, вярнуўшыся на Беларусь, уключаецца ў беларускі нацыянальны рух, рэдагуе газеты "Вольная Беларусь", "Звон", "Беларусь", выдае кніжкі. Уступіўшы ў Беларуска-сацыялістычную грамаду, вядзе актыўную грамадскую і палітычную дзейнасць. Ён аднаўляе Настаўніцкі саюз, арганізуе і чытае лекцыі, працуе ў Школьнай радзе. Акрамя гэтага, укладае хрэстаматыі для школ, складае "Практычную граматыку беларускай мовы". У 1917 годзе бярэ шлюб з Вандай Лявіцкай і жыве да 1931 года ў Мінску. Гэта плённыя гады яго навуковай і педагогічнай дзейнасці.

З 1920 года з прыходам савецкай улады вядзе працу над падручнікамі, вельмі неабходнымі ў гэты час, чытае курс беларускай мовы ў Белдзяржуніверсітэце. З 1922 года — правадзейны член Інбелкульту, працуе ў Тэрміналагічнай камісіі і чытае лекцыі ў Белпедтэхнікуме. У 1928 годзе зацверджаны правадзейным членам Беларускай акадэміі навук, з'яўляецца дырэктарам Інстытута навуковай мовы, а ў 1930-м — старшынёй Тэрміналагічнай камісіі. Па яго граматыках для беларускіх школ і тэхнікумаў вучылася ўся Беларусь.

У перыядычным друку з'яўляюцца яго публіцыстычныя артыкулы, пераклады, навуковыя працы, апавяданні. Рэпрэсіі заклікалі Язэпа Лёсіка аднаго з першых. У 1931 годзе яго адпраўляюць у ссылку на 5 гадоў па справе "Саюза вызвалення Беларусі", а затым ён пераязджае з сям'ёй з месца на месца ў пошуках працы. У 1937 годзе, выкладаючы ў Саратаўскім педтэхнікуме, піша "Сінтаксіс рускай мовы". У 1938 годзе яго арыштоўваюць зноў. У гэтым жа годзе сям'я атрымала ад яго паштоўку, у якой ён развітваецца з блізкімі. У 1940 годзе Лёсік асуджаны на 5 гадоў па абвінавачванні ў антысавецкай агітацыі супраць ВКП(б) і савецкага ўрада. Паводле афіцыйных звестак, памёр у 1940 годзе ў турме ад сухотаў.

Судовая справа Язэпа Лёсіка спынена ў 1958 годзе, у 1988 годзе ён рэабілітаваны, а ў 1990-м пастановай Савета Міністраў БССР адноўлены ў званні акадэміка Беларускай акадэміі навук.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

ЯЗЭП ЛЁСІК

(1883–1940)

Даўно лістуюся з дзецьмі Язэпа Лёсіка. І найбольш глэнна з Алесіем Лёсікам — малодшай дачкою сьліннага мовазнаўца і грамадскага дзеяча. Але Лёсікавы дзеці, а іх у яго тры: дзве дачкі і сын — гэта яшчэ і дзеці Ванды Лявіцкай, дачкі вядомага нашага празаіка і гумарыста Ядвігіна Ш. Таму зразумелая мая цікавасць да нашчадкаў выдатных дзеячаў Беларусі. Іх дзеці могуць распавесці нам пра старонкі жыцця бацькоў, пра якія мы не ведаем з іншых крыніц. Шостага лістапада — 120-я гадавіна з дня нараджэння сьліннага мовазнаўца. З гэтай нагоды прапаную адзін з апошніх лістоў Алесію Лёсіку, дзе яна распавядае пра розныя жыццёвыя варункі Лёсікаў.

***

"У 1931 годзе мне было 7 гадоў. Што я магла запамніць? Шкада, што ў Мінску ўсё сям'ёй жылі вельмі мала. Зімою маці адвядла мяне ў школу. Там ужо вучыліся Люця і Юра. Настаўніцу звалі Міліцыя Фёдаруна. У другім класе настаўніца пасадыла мяне за асобную парту, а дзецям тлумачыла, што мяне хутка выганяць са школы, бо Лёсік Язэп, мой тата, — "вораг". Цяжка было ў школе, таму я вельмі радавалася, калі мы ад'язджалі. Мама і бабуля плакалі, а мы з Люцыяй былі рады. Юрка заставаўся ў Мінску, у Коласа. Тата, добра ведаючы, што на Беларусь нам не вярнуцца, хацеў, каб хоць сын не забыў роднай мовы.

Мы жылі ў Нікалаеўску (гэта праз Волгу ад Камышына). Ссылка наша была ў Камышыне, але там не было работы, і НКУС дазволіў пераехаць у Нікалаеўск. Тата выкладаў рускую мову і літаратуру ў педвучылішчы. Усе студэнты вельмі любілі яго, многія гады пісалі добрыя пісьмы.

У трэцім класе я не ведала ніводнага слова па-руску. Вось тут руская мова стала нашай і дома, і ў школе. Тата вельмі любіў байкі Крылова, чытаў нам іх на памяць, а ён чытаў цудоўна, у яго быў дар слова, вучыў і нас выразна чытаць. Цяжка давалася гаворка "грязь", таму практыкаваліся доўга. За год я авалодала

ла рускай мовай і пачала вучыць граматыку. Кожны дзень пісалі з мамай дыктанты, чыталі ўслых, пераказвалі... забывалі Беларусь. Гэта праўда.

Тата вельмі любіў ружы. У доме на Шпітальнай у нас быў маленькі сад, кветнік, і раз у год (вясной) тата запрашаў садоўніка пасадыць кветкі. Ружы можна было толькі нюхаць і любаваліся імі, букеты ў сталовую і гасціную тата наразаў сам. Голас у таты быў вельмі прыгожы, гаварыў ясна, выразна. Расійскі артыст Яўген Мацвееў нагадваў мне тату і голасам, і манерай размаўляць, ростам, паставай. Тата хадзіў з палачкай, гэта быў яго, як цяпер гавораць, імідж, хоць мог абыходзіцца і без яе. У Камышыне трэба было ездзіць "адзначацца" ў НКУС, часта тата браў мяне з сабою.

Ён вельмі любіў, як я спявала. У мяне быў добры голас. Мама вучыла мяне спяваць "А ў полі вярба", "Чаму ж мне ня пець", "Лявоніху". Любімай была "По дзікім степям Забайкалья".

У 1935 годзе атрымалі "свабоду". Памятаю, прыехаў тата з Камышына і з парог: "Матухна, свабода!" Колькі было радасці, планаў. А ўсё скончылася тым, што пераехаць на Беларусь нам забаранілі. Нават блізка да яе нельга было. Год пражылі ў Злыньцы — гэта на Смаленшчыне. Потым прапанавалі ехаць на Паволжа. Тата падпарадкаваўся, ён гаварыў маме: "У нас дзве дачкі, дзеля таго каб яны былі на свабодзе, трэба быць пакорлівымі". Мы пераехалі ў Аткарск Саратаўскай вобласці. Там тата выкладаў рускую мову і літаратуру ў педвучылішчы, на чамі пісаў падручнік для педвучылішчаў. Амаль уся работа была закончана, мы, студэнты, ужо вучыліся па гэтым падручніку (дыктаваў тата), але ў 1937–1938 — новы арышт.

Мне ішоў 15-ты год. Добра памятаю: працнеліся, калі зайшлі людзі. На вуліцы — дождж, вецер, а ў кватэры (нават у кіно, дзе паказвалі вобшык у камуністаў-рэвалюцыянераў, такога развалу не было) перавярнулі ўсё: кнігі, шыйкі, адзенне, пасцелі — усё на

падлозе, парванае, запэцканае. А што шукалі? Узалі падручнік (4-гадовая татава работа), кніжку "для набажэнства" (так называла бабуля свае малітвы) і самае галоўнае — тату. Ён апрануўся, узяў шарцыню коўдру. Развітацца не дазволілі, ён толькі сказаў: "Жывіце самі і пайшоў па вуліцы з двума "дэпэўшнікамі". Я стаяла і глядзела, пакуль было бачна, а на небе ўзыходзіла сонца. Вобшык працягваўся ўсю ноч, а ў нас жа і было толькі два пакоі. Потым зноў на шмат гадоў — крыўда, боль, сум. Хто не перажыве, той не зразумее.

Ці люблю я Беларусь? Вельмі люблю! Дарагі мне Мінск, дзе нарадзілася, пачала хадзіць, размаўляць на сваёй мове, дзе была мая сям'я. А што не размаўляю па-беларуску, гэта не мая вина, так складалася жыццё і лёс, а таксама лёс маіх блізкіх і сяброў дзяцінства (Гарэцкіх, Грамыкаў, Балціцкіх). Пра іх я нічога не ведаю. Перапіска не дазвалялася. У Мінску апошні раз чула толькі рускую мову, вельмі дрэнную рускую, толькі не беларускую. Беларусы "абруселі", мне шкада, што ўсе намаганні майго таты і яго таварышаў так і не дасягнулі мэты. Усё жыццё правесці на чужыне, паўжыцця — у турме і ссылцы. Дзеля чаго?

Цяжкае было жыццё, а на ста-

расці яшчэ цяжэйшае. Пенсія маленькая. На агародзе цяжка працаваць пасля інфаркту. Вось і чакаю смерці.

Алесь Лёсік.

10 чэрвеня 2003 года.

Алесь Лёсік утрымлівае цікавыя звесткі пра самога сьліннага мовазнаўца. У сваім лісце (ён у арыганале на рускай мове) Алесь Лёсік называе свайго бацьку толькі татам. У гэтым слове ўся Лёсікава воля, яго сямейная і нацыянальная педагогіка. Алесь Лёсік жыве ў пасёлку Татарка на Стаўрапольшчыне. Сёлетка ў лютым яна завяршыла свой восьмы дзесятак. У стаўрапольскай Татарцы пражыла свае апошнія гады і яе маці Ванда Лявіцкая, Лёсікава жонка. Тут жа яна і пахааваная. У 1997 годзе памёр у Армавіры і Лёсікаў сын Юрка. Усе яны жылі ў гэтым краі і ўспаміналі пра сваю Бацькаўшчыну. Не адзін раз парываліся вярнуцца на Беларусь, але ў нас не знайшлося ўплывовых людзей, якія б зразумелі іх і паспрыялі ім у гэтым парыванні.

Уладзімір СОДАЛЬ.

НА ЗДЫМКАХ: Язэп Лёсік, 1915 г.; Язэп Лёсік (другі справа ў трэцім радзе) сярод выкладчыкаў і вучэнцаў Дубаўскага педвучылішча 28.06.1937 г.

прэзентацыя

"САФІЙСКІЯ ВЕЖЫ"

ЁСЦЬ

У КОЖНАЙ ГЛЫБІНЦЫ

Выдавецтва "Мастацкая літаратура" распачало новы праект "Беларусь літаратурная". І першай ластайкай такога творчага пачынення з'явілася кніга "Там, дзе вежы Сафіі. Полаччына літаратурная".

Гэты дасканалы аздоблены паліграфічны падарунак быў падрыхтаваны да свята нашага пісьменства ў Полацку — духоўнай сталіцы Беларусі. Укладальнік анталогіі — палачанін паводле нараджэння Навум Гальпяровіч. Прадмову Полацкага гарвыканкама Уладзімір Тачыла, для якога Полацк — таксама калыска душы.

Аўтарамі першага раздзела "Спадчына" сталі ў гэтай кнізе святая Ефрасіння, Францішак Скарына, Сімяон Полацкі, Ян Баршчэўскі. Другі раздзел названы ўкладальнікам так: "На ўсё жыццё адна мясціна..." Тут звяртаюцца да нас Янка Журба, Пятрусь Броўка, Эдуард Самуйлёнак, Тарас Хадкевіч. Творы нашых сучаснікаў увайшлі ў трэці раздзел — "Край, ад калыскі дарагі..." У змесце: Валянціна Аколава, Валянціна Аксак, Алесь Аркуш, Уладзімір Арлоў, Лявон Баршчэўскі, Міхась Барэйша, Генадзь Бураўкін, Пятро Васючэнка, Навум Гальпяровіч, Ірына Дарафейчук, Ірына Жарнасек, Вольга Каленік, Юрась Касцюк, Герман Кірылаў, Змітрок Куніцкі, Віктар Леаненя, Валянцін Лукша, Алесь Мінкін, Вінцэсь Мудроў, Лявон Неўдах, Сяргей Панізнік, Аляксандр Раткевіч, Алесь Савіцкі, Надзея Салодкая, Іна Снарская, Сяргук Сокалаў-Воюш, Лера Сом, Іван Стадольнік, Таццяна Хмарка, Алена Шыпіла, Надзея Ярмак.

Кніга, прысвечаная духоўным здабыткам старажытнага Полацка — бацькі гарадоў беларускіх, — заканчваецца біяграфічнымі звесткамі пра аўтараў. Іх магло быць і больш, але тады прыйшлося б выдаць мо нават трохтомнік.

Колькі яшчэ творцаў знаходзіцца ў забыцці, з пагарэлымі рукапісамі. І ўсё ж тое, што ў капца паснула, зеллем парасло, — паволі выходзіць на свет Божы. З цягам часу такую анталогію будзе мець кожны раён, як "першую чытанку" з лепшых старонак роднага мацерыка.

Сяргей ПАНІЗНІК.

ГАНАРОВЫ КОНСУЛ АНАТОЛЬ АКУШКА

З Анатолем Акушкам мы ўжо знаёмлі чытачоў ("ГР" № 14 за 3.04.2003). І вось новая сустрэча з беларусам з Данецка ў Мінску. Пачалася наша гутарка з абмеркавання цікавай навіны: Анатоль Акушка прызначаны Ганаровым консулам Беларусі ва ўсходніх абласцях Украіны.

— Анатоль Вацлававіч, як адбываецца прызначэнне консулам, што ўваходзіць у вашы абавязкі?

— Ганаровым консулам мяне прызначыла Рэспубліка Беларусь. Хоць я і грамадзянін Украіны, але паходжу з Беларусі і як консул буду рабіць усё магчымае, каб захоўваць, калі такое спатрэбіцца, правы беларусаў у сваёй консульскай акрузе. Не менш важна садзейнічаць развіццю гандлёва-эканамічных сувязей.

Калі гаварыць пра маю консульскую акругу, то гэта пяць буйных усходніх абласцей Украіны. У іх ліку Данецкая (5,5 мільёна жыхароў), Харкаўская (каля 3 мільёнаў), Днепрапятроўская (каля 3 мільёнаў). Гэтыя вобласці маюць моцны прамысловы патэнцыял. Сюды часта наведваюцца беларусы, і таму даводзіцца вырашаць розныя праблемы, якія жыццё ставіць перад імі.

Спадзяюся, што прызначэнне мяне консулам прынясе карысць абедзвюм дзяржавам.

— Ваш новы статус можа якім-небудзь чынам углыбаць на работу Данецкага таварыства беларусаў "Нэман", якое вы ўзначальваеце? Ці ёсць тут нейкія плюсы?

— Падчас прызначэння мяне консулам было асобна агаворана, што я не буду атрымліваць заработную плату консула, затое

маю права захаваць сваё сённяшняе месца працы — генеральнага дырэктара фірмы "Мэбля". Не адмовіўся і ад сваёй грамадскай дзейнасці ў таварыстве беларусаў. Думаю, што такое спалучэнне найбольш плённае. Але кіраўніцтва таварыствам (а я ўжо казаў падчас нашай мінулай сустрэчы, што ў Данецкай вобласці каля 150 тысяч жыхароў, якія так ці інакш адносяць сябе да беларусаў) патрабуе значнага напружання сіл. Таму, напэўна, усё ж даведзецца перавыбраць старшыню таварыства беларусаў "Нэман". Магчыма, я стану намеснікам — як вырашыць таварыства.

Калі казаць пра таварыства беларусаў "Нэман", то яно не можа займацца камерцыйнай дзейнасцю, але можа стварыць камерцыйныя структуры, і я зусім не выключаю, што такая структура будзе створана і будзе мець эканамічныя стасункі з Беларуссю. У такім разе таварыства зможа атрымаць фінансавую падпітку, бо сёння яно грошай не зарабляе. А браць узносы з пенсіянераў, якіх у тавары-

стве большасць, вы самі разумееце, некарэктна.

Трэба сказаць, мой новы статус для фірмы "Мэбля" таксама будзе карысным, таму што прасоўванне беларускіх тавараў на роднага спажывання, у прыватнасці, мэблі на мясцовы рынак адбываецца даволі паспяхова.

Працягваючы тэму — што дае прызначэнне Ганаровага консула нашым краінам, магу згадаць, што ёсць і мой удзел у тым, што адразу пасля правядзення Дзён культуры Беларусі ва Украіне была падпісана дамова аб пабрацімстве Гомеля і Данецка. Сёння ёсць ужо рэальныя вынікі эканамічнага супрацоўніцтва. Скажам, Данецкая вобласць нядаўна атрымала з Мазыра добры бітум для рамонту дарог, у Гомель ідзе пастаўка металу. Дарэчы, мінулы раз я казаў, што ёсць спроба адкрыць, а сёння пацвярджаю, што ўжо адкрыта прадстаўніцтва ў Мінску данецкай металургічнай прамысловасці і каля 30–40 працэнтаў патрэбы Беларусі ў халоднакатаных металах пакрываецца праз данецкія заводы.

Акрамя таго, Данецк закупаў 10 беларускіх аўтобусаў. Яны атрымалі добрыя характарыстыкі, і зараз плануецца закупіць яшчэ 10 аўтобусаў. Абмяркоўваюцца магчымасці адкрыцця зборнага цэха беларускіх аўтобусаў у Данецку.

— Цікава, ці дае вам дыпламатычны статус якія-небудзь прывілеі?

— Як дыпламатычны работнік, я карыстаюся дыпламатычным імунітэтам, маю права бесперашкоднага праезду праз мяжу і гэтак далей.

Дарэчы, у маёй сённяшняй сітуацыі асабліва адчувальна ўвага Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей. Мне даводзіцца мець зносіны і з кіраўніком гэтага камітэта, і з супрацоўнікамі, яны шмат дапамагаюць.

Гутарыў **Максім УГЛЯНЦА**.

ЗМЯСТОЎНЫ «КУФЭРАК»

Пад эгідай Фонду славянскага пісьменства і культуры ў Рэспубліцы Малдова пабачыў свет пятнаццаты выпуск літаратурна-публіцыстычнага альманаха "Ларец" ("Куфэрак") пад назвай "Беларусы ў культуры і навуцы Малдавіі". Яго матэрыялы выклікаюць вялікую цікавасць, бо раскрываюць чытачу новыя, невядомыя старонкі дзейнасці прадстаўнікоў беларускага народа ў Малдове.

З прадмовы да чытачоў звяртаецца Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Малдова В. Саковіч. Ён адзначае, што "беларусы, якія пражываюць у Малдове, захавалі ўласцівы ім нацыянальныя рысы: працавітасць і руплівасць, сумленнасць і акуратнасць, патрабавальнасць — у першую чаргу да сябе, законапаслухмянасць і вернасць нацыянальным традыцыям".

Зборнік складаюць 27 біяграфічных артыкулаў-партрэтаў прадстаўнікоў беларускай дыяспары, якія ўнеслі вялікі ўклад у развіццё культуры і навуку Малдовы. Назавём некаторых з іх. Найперш гэта выдатны мастак, бацька і сын **Уладзімір і Расціслаў Акушкі**, прадстаўнікі беларускага шляхецкага роду з Ашмян. У мінулым годзе адзначалася 140-годдзе з дня нараджэння выпускніка Санкт-Пецярбургскай акадэміі мастацтваў **Уладзіміра Акушкі**, які потым працаваў дырэктарам школы малюнка ў Кішыніве, дзе ім быў створаны гурток прыхільнікаў мастацтваў, які затым быў ператвораны ў Бесарабскае таварыства выяўленчых мастацтваў. Яго сын, мастак-партрэтаст **Расціслаў Акушка**, — заслужаны дзеяч мастацтваў **Малдаўскай ССР**. Аб іх гаворыцца ў артыкуле загадчыка сектара Нацыянальнага мастацкага музея **Малдовы Наталлі Шалагінай**.

Наш сучаснік, вядомы беларускі мастак **Гаўрыіл Вашчанка** свой творчы шлях пачынаў у Малдавіі. З 1953 года ён выкладаў у Кішыніўскім рэспубліканскім мастацкім вучылішчы. Праз некалькі гадоў Нацыянальны мастацкі музей набывае яго першую карціну "Будаўнікі". Працуючы ў галіне мнументальнага жывапісу, **Г. Вашчанка** ў сааўтарстве з іншымі стварыў фрыз і два пано для цэнтральнага павільёна **ВДНГ МССР** у Кішыніве і два тэматычныя фрызы для інтэр'ераў кішыніўскага галоўпаштамта і гарнізоннага Дома афіцэраў. Пра гэта мы даведваемся з артыкула "Яго Палессе і Малдова" заслужагага дзеяча мастацтваў **МССР Дзмітрыя Гальцова**.

Мне, як даследчыку творчасці **А.С.Пушкіна** і ўкладальніку зборніка "А.С.Пушкін і Беларусь" (Мн., 1999), было цікава даведацца з артыкула навуковых супрацоўнікаў Нацыянальнай бібліятэкі **Малдовы Ф. і К. Чупрыяноў** пра былога настаўніка 1-й Кішыніўскай гімназіі **Аляксандра Шыманоўскага (1850–1918)**, выпускніка гісторыка-філалагічнага факультэта **Санкт-Пецярбургскага ўніверсітэта**. Да нас дайшла яго літаратурная праца "Аляксандр Сяргеевіч Пушкін: Аб прабыванні яго ў Кішыніве ў сувязі з папярэднім і наступным жыццём" (Кішыніў, 1900). Яго навуковая праца "Матэрыялы па этнаграфіі Мінскай губерні" ў 1899 годзе была ўзнагароджана імператарскім рускім геаграфічным таварыствам імяным сярэбраным медалём. **А.Шыманоўскаму**, сыну святара **Чарнінскай царквы Бабруйскага павета**, у 1914 годзе было нададзена дваранства.

Памяці прафесара-філолага, уладжэнкі **Мінска Таццяны Васільевай** прысвечаны артыкул прафесара **Акадэміі навук Малдовы Р.Клеймана**. Скончыўшы **Мінскі педагагічны інстытут і Ленінградскі дзяржаўны педагагічны інстытут**, яна паехала ў Кішыніў для стварэння кафедры замежнай літаратуры ва ўніверсітэце. Стала літаратуразнаўцам з сусветным імем, рэдкім спецыялістам па англійскай пазіі **XVIII–XIX стагоддзяў**.

Пра заслужанага настаўніка школы **МССР**, уладжэнца **вёскі Вуглы Шклоўскага раёна Магілёўскай вобласці Віктара Рыбакова** піша дырэктар **Рыбніцкага музейнага аб'яднання Міністэрства народнай адукацыі Прыднястроўскай Малдаўскай Рэспублікі Г.Рыбакова**. Уладжэнец **Гомеля**, выпускнік **Ленінградскага дзяржаўнага інстытута тэатра, музыкі і кінематографіі Уладзімір Шэлястаў** і былы жыхар **Гродна**, акцёр **Альберт Акчурын** заслужылі прызнанне і любоў глядачоў **Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра імя А.П.Чэхава**.

Трэба адзначыць уклад вучоных-беларусаў у навуку **Малдовы**. Сярод іх — мікрабіёлаг, даследчык глебаў прафесар **І.Захараў**, які нарадзіўся ў мястэчку **Насовічы Гомельскай вобласці** і атрымаў адукацыю ў **Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі**. Другі выпускнік гэтай акадэміі — прафесар **У.Чатыркін**, чья радзіма ў вёсцы **Горы Горацкага раёна**. А першы дырэктар **Кішыніўскага сельскагаспадарчага інстытута прафесар П.Герасімовіч** нарадзіўся ва **Уздзе**. Трэба назваць і беларусаў-медыкаў: прафесара **Я.Кучынскага (з Мазыра)**, прафесара **Ф.Агейчанку (з сяла Выдрая каля Лёзна)**, прафесара **У.Ярэнкава (з Чэрыкава)**, загадчыка кафедры **Кішыніўскага медыцынскага інстытута І.Архіпенку (з Глуска)**, ваеннага ўрача, выкладчыка гэтага ж інстытута **У.Дзяржыцкага (з вёскі Барзоўка Аршанскага раёна)** і шмат іншых асоб.

Як бачым, паміж малдаўскімі беларускімі народамі ўжо даўно існуюць дружылюбныя адносіны, якія падтрымліваюцца канкрэтнымі людзьмі.

Хацелася б, каб такія зборнікі рыхтаваліся і выдаваліся і ў іншых краінах або рэгіёнах, дзе ёсць беларуская дыяспара. Гэта дапамагло б у стварэнні аб'яднальных, сумарных даведнікаў пра нашых суайчыннікаў у свеце.

Таццяна **МАХНАЧ**,

супрацоўніца Інстытута літаратуры НАН Беларусі.

ЗВАРТНАЯ СУВЯЗЬ

ЛІТВА

ВОСЬМАЕ СВЯТА БЕЛАРУСКАЙ ПЕСНІ "ПАНЯВЕЖЫС-2003"

Згуртаванне беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве, прэзідэнтам якога з'яўляецца Л.Мурашка, наладзіла традыцыйнае чарговае свята беларускай песні ў Літве.

У гэтым годзе ў Панявежысе была афіцыйна зарэгістравана гарадская суполка беларусаў (старшыня Раісана Шывяджо-Сцяпанавічэне), і ў гонар гэтай падзеі адбылося свята беларускай песні.

Вялікую залу сярэдняй школы № 3 Панявежыса запоўнілі шматлікія госці, і ў іх размовах сярод беларускай, рускай чулася літоўская мова. Пасля прывітальнага слова прэзідэнта згуртавання пачаўся канцэрт, і першай песняй у выкананні вакальнага ансамбля **Віленскага беларускага клуба "Сябрына"** (мастацкі кіраўнік **Валянціна Кавальчук**) прагучаў твор **Аляксандра Аўсіюка** на словы **Івана Цітаўца** "Такія мы ёсць, беларусы".

Другім пасля "Сябрыны" выступіў калектыў "Чараўніцы" (мастацкі кіраўнік **Вераніка Захарава**) з **Клайпеды**. Далей спяваў ансамбль "Вісчанка" з вёскі **Малья Салечнікі** (мастацкі кіраўнік **Людміла Бандалевіч**) **Беларускага культурнага цэнтру Шальчынскага раёна**.

Слухачоў вельмі расчуліў вакальны ансамбль "Світанак" (мастацкі кіраўнік **Людміла Віткоўская**) **Беларускага культурнага цэнтру "Крок" з Вісагінаса**. Гэты калектыў у 2003 годзе паспяхова выступаў на

фестывалях фальклорных калектываў у **Латвіі, Беларусі, Фінляндыі і Венгрыі**. Тут трэба адзначыць малядога спевака **Міхася Кузняцова**, які цудоўна выканаў песню "Жураўлі на Палессе ляцяць".

Сваё выдатнае мастацтва паказалі і госці з Беларусі — народны ансамбль народнай песні "Берастаўскія музыкі" (мастацкі кіраўнік **Марыя Юшкевіч**) з горада **Берастаўскага Гродзенскага вобласці**.

На заканчэнне на сцэну выйшлі ўсе ўдзельнікі канцэрта і разам ўзнёсла выканалі песню "Люблю наш край, старонку гэту", а публіка стоячы падпявала.

На працягу дзвюх гадзін публіка з захапленнем успрымала гучнымі воплескамі кожную песню беларускіх калектываў.

Пасля канцэрта прысутныя выказвалі сваё захапленне і падзяку за цудоўнае мерапрыемства. І сярод іх шматлікія слухачы-літоўцы.

М.ЕСІПОВІЧ.

ІТАЛІЯ

Дарагія мае, не магла напісаць, таму што хварэла. Усё ад вялікай спякоты. Цяпер спякота спала, і адчуваю сябе нармальна. Вялікі дзякуй за газету, за тое, што не забываеце пра мяне.

Усім сардэчнае прывітанне. Заўсёды ваша Леанарда МАЛЕЕВА.

АД МАСКОЎСКАЙ "СЯБРЫНЫ"

У канцы мінулага лета ў Іўі прайшоў своеасаблівы з'езд землякоў, якіх жыццёвы лёс параскідаў па розных краінах колишняга СССР.

Шмат кранальных і незабыўных сустрэч адбылося ў тым жнівеньскім дні. І тады ж іўеўцы дамовіліся мацаваць стасункі паміж сабою і сваёй малой радзімай. А тым, хто жыве ў Маскве, неўзабаве аб'ядналіся ў згуртаванне "Сябрына". І парадавалі нядаўна пацыентаў Іўеўскага раённага бальніцы гуманітарнай дапамогай: партыяй аднаразовых шпрыцаў і сістэм.

Праграма "Сябрыны" прадугледжвае дапамогу роднаму краю ў развіцці культуры і асветы, арганізацыю кансультацый вядомых урачоў, лекцый землякоў-навукоўцаў і іншае.

Алесь ЖАЛКОЎСКІ.

Лёсы

Шаноўныя чытачы! Перад тым як запрасіць вас да чытання твора, прысвечанага няпростаму, а ў нейкіх істотных, вызначальных момантах жыцця драматычнаму, нават трагічнаму лёсу мастака Валеры Дзевіскага, палічыў патрэбным напачатку сказаць некалькі слоў.

Дзевіскага я знаёмы даўно. Зблізіў нас Дом творчасці пісьменнікаў "Дубуцкі" імя Яна Райніса, дзе я амаль штогод раней быў. Потым, з развалам СССР, такая магчымасць знікла, і мае кантакты з Валерам абарвалася. Было дзіўнавата, чаму не падае галасу, бо перад гэтым досыць часта прыязджаў у Мінск. Спрабаваў звязаць з ім лучнасць. Ды выявілася, што сям'я Дзевіскага змушана была пакінуць Латвію і перабрацца жыць на радзіму Ганны Платонаўны, Валеравай маці, у вёску Новая Мільча, што ля Гомеля, куды я і трапіў сёлетняй вясною. Можна было, як звычайна, па так званых гарачых слядах напісаць інфармацыйны матэрыял у газету. Аднак вельмі ж тыя сляды (маю на ўвазе перажытае Валерам) п'яклі, вымагаючы больш глыбокага эмацыянальнага асэнсавання ў іншай, чым журналістыка нататкі, форме. У выніку напісалася эсэ — па жанру твор літаратурна-мастацкі, які дапускае большую творчую свабоду ўвасаблення ды магчымасць за

лёсам асобнага чалавека бачыць іншыя, кранаць праблемы, якія так ці інакш хваляюць многіх...

Перакананы, велізарны, назаўсім іх тэктанічнымі, зрухі, што адбыліся на пераломе стагоддзяў і тысячгагоддзяў у колішнім савецкім грамадстве (на сёння ў глабальным постсавецкім гісторыі гэта ўжо зацвярдзела халодная мінуўшчына, але ў людскіх лёсах нярэдка незагойная балючая рана), жазнулі бліскавіцай па лёсе не аднаго Валеры Дзевіскага. А таму буду рады, калі напісанае мною адгукнецца ў іншай балеснай душы. Чакаю, шаноўныя чытачы, вашага слова, якое можа быць не толькі водгукам на прачытанае, але і наведаннем, нататкамі і гэтак далей пра няпростыя жыццё ў эміграцыі, а таксама праблемы з вяртаннем з чужыны на Бацькаўшчыну. Вашы допісы пры вашым жаданні, спадзяюся, будуць прыхільна сустраць і апублікаваны на старонках "Голасу Радзімы", адрас якога вам вядомы. А са мною непасрэдна скантактавацца можна таксама па хатняму адрасу і тэлефоне (220053, Рэспубліка Беларусь, Мінск, Даўгаўпільскі тракт, д.52, кв.9, тэл 288-05-44). E-mail: Letska@mail.ru.

Са шчырымі пажаданнямі ўсяго найлепшага

Яўген ЛЕЦКА.

РОКАТ І ПЫРСКІ МОРА

Эсэ

Мёртвыя — не прачнуцца...
А калі ж прачнуцца
жывыя?
В.РАГАЎЦОЎ.

Чалавечы лёс непрадказальны, як і нораў марской стыхіі. Дзесьці ў глыбінных прадоннях сусвету, у далёкім таямнічым космасе спеюць буры і ўсёй сваёй незямной моццю абрушваюцца на чалавека і на ўсё, што вакол. Потым, знямогшыся, выдыхваюцца, сціхаюць, і на змену ім вяртаюцца супакой і лагода.

Мне не спіцца. У любую пару года вітаю новы дзень, калі толькі неба не зацягнута хмарным полагам, разам з сонейкам.

Золкай вераснёвай раніцай стаю на балтыйскім узбярэжжы. Самотны і роспачны, апустошана-спанявераны на ростанях сутоння, калі цемрыва ночы пакутліва і неахвотна аддае свае правы ранішняй кволай яснаце. Нецярпліва паглядваю ў той бок, дзе на даляглядзе займаецца чырваным вузкая палоска мутнавата-блакітнага неба, прадракаючы новы дзень.

Нарэшце з-за небакраю хтосьці нябачны і дужы выкочвае круглае, як духмяны бохан «нарачанскага» хлеба, водарна-маладое і яшчэ не абуджанае ад сну сонца. Святло спаквала вастрэе і пакрывае жывой, трапяткой пазалотай бязмежны марскі плёс, што застыў-забранзавеў у вечным спакоі.

А ўчора, як наведваўся сюды ў такі ж па гадзінніку, але насамрэч сціямнела-пагрэзлівы час, мора раз'ятрана бушавала і ўздыблівалася ўгару табунамі хваляў. Яны задыхана вырываліся з глыбіняў, уснененымі раскудлачанымі грывамі сгялі аж да чорных навіслых хмараў, гналіся адна за адной наўздагон, перакочваліся праз бераг, выплэскаваліся на ўтрамбаваны за ноч пясок і зняможана расцякаліся па ніцым пакацістым пляжы.

Тым часам іх пабрацімы пругкімі мускулістымі грудзямі навальваліся на маўклівы нязрушны прычал і азвэрэла, як прафесійныя баксёры свайго праціўніка на рынгу, нястомна малацілі халодную і бяздушную бетонную

цвердзь, рассыпаючы навакол сцяиво ўспененых пырскаў.

Над узбунтаванай стыхіяй вынырвалі ў раздзёртае ад хмар неба імклівыя чайкі. Старчма ўзмывалі ўгару, быццам аджываліся выпрасіць літання, ды, не здабыўшы збавення, складвалі крылы і каменем падалі долу, нібыта ў апраметную. Адчайны спуджаны крык узбаламучаных чарадаў балюча адгукаўся ў спаняверанай душы і раптоўна гас у рокаце мора.

І як усё за паўдня і гэтую ноч так раптоўна перайначылася?

Сёння тыя самыя, яшчэ ўчора адчайна-гордыя птахі прыручана-самавіта, нібы свойскія куры ці качкі, нязграбна тэпаюцца па беразе, раз-пораз цяжка ўзмахваюць аслабелымі крыламі, хрыпата і радасна крычаць насустрач таму, хто ўскідае руку з кормам.

Няўжо вось так і з чалавекам, і нават з цэлым народам можа адбыцца штосьці падобнае, калі па мерках гісторыі яшчэ нядаўна горды, моцны і нават бясстрашны ў змаганні з наваламі спакаваля, пад гнётам абставін і ўціску становіцца кволым, бязвольным і абьякавым да ўласнага лёсу?

Вось і тут зводдаль ад мітуслівай жабрачай гаманы стаіць на адной назе, утуліўшы галаву ў пер'е, самотны птах. Насуплены, знявераны і да ўсяго абьякавы. Мо ўчарашні шторм знямогліў птушку, а мо няўзнак напаткала яго доля ліхая — гады ці хворасць. Такой ужо ўсё адно: што бура, што сонца. Цяжкае прадчуванне наканаваанага, немінучага расставання з родным берагам і жах небыцця, як камары, назойлівыя і неадчэпныя, але збэрсаныя невыразныя думкі-прывіды тоўпяцца-мітусяцца ў памутнелай, ад шуму цяжкой галаве...

Колькі бываў у Юрмале амаль штогод. Ад тых дат, калі трапіў сюды апошні раз, гадоў пятнаццаць мінула. За гэты час шмат чаго пайшло крутам-мутам, памянялася і перайначылася. Даўно няма СССР, які праклінаюць, а іншыя з сумам і жалем успамінаюць. Я не з тымі, і не з гэтымі. Прынамсі цяпер, вось у гэтыя хвіліны. Бо вусцішна і нават грэшна клясці тое, што колісь це-

Валеры Дзевіскага. Нарадзіўся 25 лістапада 1943 года. Вучыўся з 1967 па 1974 год у Латвійскай акадэміі мастацтваў на аддзяленні графікі ў прафесара Артура Анісіса. З 1979 года прафесійна мастак працуе ў розных тэхніках жывапісу ў жанры пейзажа, нацюрморту, партрэта. Удзельнік рэспубліканскіх і ўсесаюзных мастацкіх выстаў.

шыла тваю душу і чаго сёння няма. І не вернецца ніколі...

Вось яна, спаруда са шкла і бетону, будыніна, якая колісь называлася Домам творчасці імя Яна Райніса. Колькі пісьменнікаў з усяго Саюза, а то і з далёкіх краёў тут перабыло, колькі шчаслівых хвілін творчага азарэння спазналі яны, глядзячы на мора праз светлыя вокны ці адмерваючы крокамі сонечны бераг. Будыніна стаіць, але якое яна мае дачыненне да творчасці, да літаратуры? Цяпер тут штосьці камерцыйна-прыбыткавае, безнадзейна далёкае ад узвышаных памкненняў чалавечага духу.

Выходжу на вулку, дзе колісь жыў Валера Дзевіскага. Каго з беларускіх пісьменнікаў і мастакоў ні перабыло ў тым гасцінным дамку! Сам Уладзімір Караткевіч спачатку адзін, а потым са сваёй Валей неаднойчы заглядаў да іх і падобныя на рокат мора галасам і рогатам ажыўляў наваколле, збіраў ля сябе гаманліваю дзятву, а часам і дарослых.

Калі ўсё тое было і куды яно сплыло?! Травы-муравы на тых сцёжках-дарожках даўно няма: усё заліта бетонам і асфальтам. І ад дамка, ад Дзевіскавай сядзібы, і знаку не засталася. На колішнім котлішчы трывала асеў, урос у зямлю шыкоўны, па-сучаснаму стыльна збудаваны катэдж-палацык, абкружаны змураваным з чырвонай цэглы плотам.

Забразгацеў, зашаргацеў па дроце ланцуг, і знадворку пачулася пагрэзліва-прыглушанае гырчэнне, якое з набліжэннем пераходзіла ў глухі, як у прастуджанага, брэх.

Раней усё было іначай. Дамок

быў абгароджаны акуратным фарбаваным шыкетнікам, а ў дворык можна было трапіць, штурхануўшы нагой лёгкую брамку. Але звычайна апырэджавуў Бульбік. Выбягаў і аж заліваўся ад радасці звонкім галаском-званочкам. Такі варухлівы мячык-скакунок.

Сцішана стаю, апусціўшы долу вочы. У вышыні пагойдваюць купчастымі вершалінамі, густа шумяць-гамоняць меднастволабурштынавыя хвоі, па-зямному прыгожа і ўзнёсла апетыя класікам латышскай літаратуры. Ён, Ян Райніс, і нам, беларусам, дарагі не толькі сваім выспеленым у душы словам, але і роднасцю крэўнай, усёй сваёй чалавечай і грамадзянскай сутнасцю. Нарадзіўся і гадаваўся ў Латгалі, прымежным з нашым краі, спрадвекку заселеным крывіцкім народам. Мама яму спявала беларускія калыханкі, а ўвесь люд наваколны — жніўныя, вясельныя, хрэсьбінныя і іншыя, аж пра дарогу на той свет, песні.

Прышоў час, і ён аддзячыў тутэйшым людзям тым, чым мог. Было гэта напрыканцы дваццатых гадоў мінулага стагоддзя, калі беларускі дух заўзята выкарчоўваўся. Прыклала для гэтага намаганні і буржуазная Латвія. Выраслі скасаваць беларускамоўныя гімназіі ў Верхнядзвінску (цяпер Даўгаўпілс) і Люцынцы. Ды супраць ветру пайшоў міністр асветы Ян Райніс... Відаць, таму і захаваліся да гэтага часу ў Латвіі асобы, якія ратуюць грунт пад нагамі нацыі — беларускую па мове, духу і змесце адукацыю...

Працяг будзе.

у будучы даведнік

СВАЙЧЫННІКІ Ў СВЕЦЕ

Уладзімір Варно

Варно Уладзімір Аляксандравіч (17.10.1922, Мінск — 13.12.1978, Петрапаўлаўск-Камчацкі, Расія), паэт, перакладчык. Сябар Саюза беларускіх пісьменнікаў (узнойлены ў 1967 годзе). Пісаў на рускай і беларускай мовах.

Да вайны У. Варно працаваў рэпарцёрам БЕЛТА. У гады вайны — на будоўлях і заводах Молатаўскай (цяпер Пермскай) вобласці, у рэдакцыі чыгуначнай газеты. Пасля вяртання ў Беларусь працаваў у рэдакцыі газеты "Зорька", быў літаратурным кансультантам акруговай газеты "Во славу Родины", 10 гадоў працаваў у рэдакцыі маладзечанскай абласной газеты "Сталінскі шлях" (потым "Красное знамя"). Некалькі гадоў з'яўляўся спецыяльным карэспандэнтам "Літаратуры і мастацтва". У канцы 60-х гадоў пераехаў на Камчатку. Працаваў у рэдакцыі газеты "Камчатская правда", дзе пісаў аб працы маракі рыбалавецкага флоту і сам пастаянна хадзіў з імі на пучыну.

Першы верш У.Варно "На старт!" надрукаваны ў газеце "Сталинская молодежь" (1940. 19 снежня). Адзін з яго вершаў ("Дэкрэт") быў змешчаны ў газеце "Голас Радзімы" (1961. № 15-16). Першая кніжка яго вершаў "На стрыжань" выйшла ў выдавецтве "Молодая гвардия" ў Маскве ў 1959 годзе. Потым з'явіліся кніжкі "Вясна працягваецца" (Мн., 1960), "Гарачае лета" (Мн., 1962), "Зямля і людзі" (Мн., 1963), "Скрозь хмары" (Мн., 1968), "Колькі ў нас пад кілем" (П.-К., 1973), "Страміна" (П.-К., 1980).

У.Варно вядомы не толькі як паэт, нарысіст, але і перакладчык. Ён перакладаў апавяданні І.Навуменкі, І.Чыгрынава, вершы М.Аўрамчыка, П.Броўкі, А.Вялюгіна, С.Дзяржы, А.Дудара, І.Муравейкі, П.Панчанкі, М.Пянкрата і іншых.

Алесь БАРКОЎСкі (Якуцк).

Ад рэдакцыі. У свой час У.Варно не быў уключаны ў шасцітомны даведнік "Беларускія пісьменнікі", таму што адсутнічалі звесткі пра далёкаўсходні перыяд яго жыцця, а ў Саюзе беларускіх пісьменнікаў не аказалася яго справы. Цяпер, дзякуючы нашаму чытачу, мы маем інфармацыю пра зборнікі У. Варно, выдадзеныя ў Петрапаўлаўску-Камчацкім, ведаем дату яго смерці. Але няма яго фатаграфіі (для даведніка). Можна, яна знойдзецца ў кагосьці з чытачоў?

прызнанне

ПРЭМІЯ ІМЯ ФРАНКА

За свой двухмоўны зборнік "Непагасны агонь-Непагасны вогонь" (Мн., 2003) беларускі пісьменнік Валеры Стралко атрымаў Міжнародную літаратурную прэмію імя Івана Франка.

Зборнік "Непагасны агонь" складаецца з дзвюх частак. У першую ўвайшлі пераклады твораў Тараса Шаўчэнка, Лесі Українкі, Івана Франка на беларускую мову. Другую складаюць пераставораныя па-ўкраінску вершы Янкі Купалы, Якуба Коласа і Максіма Багдановіча.

Прадмову "Мова з мовай гутарку вядзе..." напісаў для зборніка Васіль Зуёнак.

Галіна ВІР.

спадчына

МУЗЕЙ БАБЫ НАДЗІ

Жыхарка вёскі Сасноўка Гомельскага раёна Надзея Бондарова за свае 80 гадоў у музеях не бывала і ў вочы іх не бачыла. "Што яно такое, вось табе крыж, не ведаю", — божацца пенсіянерка. А пра тое, каб на старасці жыць у музеі і працаваць грамадскім экскурсаводам, бабюлька і падумаць не магла. Давялося...
На вясковай вуліцы 8 Сакавіка хата пасляваеннай пабудовы сігналізуе жоўтым фасадам і свежапрыбітай шылдай зялёнага колеру: "Дом-музей майстра вышыўкі Надзеі Мацвееўны Бондаравой". Каб пры жывым чалавеку музей арганізаваць, такога ў Гомельскай вобласці яшчэ не было, запэўнілі ў абласным упраўленні культуры. Навацыяй на рэгіён "ўдарыў" Гомельскі раён, дзе культурныя работнікі вырашылі ўшанаваць народных умельцаў. Пачалі добрую справу з Надзеі Мацвееўны, якая апошнімі 20 гадоў славлася як адна з лепшых вышывальшчыц Сасноўкі і бліжэйшага раённага наваколля. Так узнікла рашэнне Гомельскага райвыканкама адкрыць у жылым доме музей "для шырокага бясплатнага наведвання жыхарамі Давыдаўскага сельскага савета Гомельскага раёна і Гомельскай вобласці".

Фота БелТА.

асабістае

КРЫНІЧКА

ЛІРЫЧНАЕ НЕАБЫЯКАВАЕ ПІСЬМО

Яшчэ мой дзед Іван у гарачыя дні лета піў ваду з гэтай крынічкай. Складзе далоні лодачкай, зачэрпне гаючай вільгаці, задаволенна крэкне і п'е, п'е. П'е сквална і доўга. А вада, як слязінка, чыстая-чыстая. Скрозь яе я бачу далоні дзеда, глыбокія нарэзы іх ліній і напрацаваныя за доўгі век мазалі. Тую ваду піў і мой бацька. Піў і я. Ох, і смачная, як нейкі дзіўны Боскі напой! А асабліва, калі на скібку хлеба насыплеш трошкі солі. О, гэта, мусіць, таксама мне ад бацькі і дзеда як памяць тых

цяжкіх, але незабыўных гадоў ХХ стагоддзя, у якія жылі яны. Памяць пра крынічку ў зямлі, дзе карані майго роду Карнелюкоў. А крынічка ўсё коціць і коціць свае празрыстыя воды. Булькоча. Вуркоча. Звініць, як само неба нашай любай Беларусі.

Старажытная ручайка, упарта змагаючыся за свае жыццё, натхнёна працуе на карысць ужо ХХІ стагоддзя і маіх землякоў.

Канстанцін КАРНЯЛЮК.
Віцебск.

Малюнак Вячаслава ІГНАШЕНКА

АНОНС

“ДЗЕНЬ ЗЯМЛІ. БЕЛАРУСЬ-2004”

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь, Грамадская арганізацыя “Беларускі зялёны крыж” аб'яўляюць пачатак фестывалю “Дзень Зямлі. Беларусь-2004”, у рамках якога для моладзі краіны праводзіцца шэраг конкурсаў, прысвечаных Беларусі.

“ЛЮДЗІ БЕЛАРУСІ”

Адкрыты фотаконкурс сярод школьнікаў. Код 03.

Людзі нашага краю, нашай зямлі — якія яны? Што іх хвалюе, што радуе, чым яны жывуць?

Вашы здымкі дапамогуць адказаць на гэтыя пытанні.

Да ўдзелу ў конкурсе запрашаюцца фотагурткі, фотаклубы, фотааматары Беларусі, блізкага і далёкага замежжа, маладыя людзі да 18 гадоў.

Работы (чорна-белыя, каляровыя, лічбавыя) будуць разглядацца па наступных намінацыях: I. “Сямейны партрэт”. II. “Аўтапартрэт”. III. “Твары сяброў”. IV. “Людзі беларускіх вёсак”.

Кожны ўдзельнік можа пасылаць работы на ўсе намінацыі. Колькасць фотаработ, якія прымаюцца на конкурс:

— аднаго аўтара — да 4-х работ;

— творчага калектыву — да 20-ці работ.

Памеры фатаграфій: мінімальны — 13x18 сантыметраў, максімальны — 30x40 сантыметраў.

З лепшых фотаработ будзе складзена выстава, адкрыццё якой адбудзецца на заключным фестывалі ў Мінску ў канцы красавіка 2004 года.

“ЛЁС, ЛЁСАМ, АБ ЛЁСЕ...”
Адкрыты эксперыментальны конкурс. Код 06.

Ведаць пра сваю сям'ю — значыць, ведаць пра сябе. Убачыць у сваёй асобе рысы сямейнай гісторыі, гісторыі цэлага народа дапаможа новы конкурс.

Для ажыццяўлення гэтага праекта вам прапануецца: скласці ваша генеалагічнае дрэва (радавод); у дадатку да радавода, акрамя імён і прозвішчаў родных, укажыце час іх жыцця, сацыяльнае становішча, прафесію

або працу, якой яны займаліся, копіі іх фотаздымкаў;

скласці “геаграфічную карту” вашай сям'і, з якой было б бачна, колькі народаў, географічных рэгіёнаў аб'яднала ваша сям'я;

знайсці ў вашым доме тое, што сведчыць аб “гісторыі і географіі” вашай сям'і: фотаздымкі сямейных рэліквій, легенды і паданні, звязаныя з ім, найбольш цікавыя эпізоды з жыцця членаў вашага роду і сям'і;

паразважаць, хто з членаў вашага роду і сям'і найбольш блізка вам па духу, жыццёвых прынцыпах і чаму.

Да ўдзелу ў конкурсе запрашаюцца маладыя людзі, якія пражываюць у любым пункце нашай Зямлі і маюць беларускія карані.

Рабочыя мовы: беларуская, руская, нямецкая, англійская, французская, іспанская, італьянская.

Мы чакаем Вашы работы да 1 лютага 2004 года па адрасу: 220030, г. Мінск, вул. Кастрычніцкая, 16, корпус 5, пакой 51, “Беларускі зялёны крыж” з пазнакай “Дзень Зямлі” і кодам конкурсу, у якім прымае ўдзел работа.

Адрас электроннай пошты: e-mail: earthday@greencross.by
Кантактныя тэлефоны: (017) 227-79-54, 227-57-80.

захавай традыцыю

СТРАВЫ НА ДЗЯДЫ

У лістападзе беларусы спраўляюць Асяніны (або Змітравы Дзяды, Змітраўка) у бліжэйшую суботу перад Змітрам (8 лістапада) і Піліпаўскія, або Міхайлаўскія, перад днём Міхайлы 21 лістапада. Здаўна чыста прыбіралі двор і ў хаце, вешалі ручнікі на абразы, партрэты памерлых родзічаў і ішлі мыцца ў лазню, якую

тапілі для сям'і і продкаў, душы якіх, наводле старажытных вераванняў, прыляталі ў гэтыя дні ў родную хату. Як адзначаюць носьбіты традыцыйнай культуры ў Докшыцкім і Лепельскім раёнах Віцебскай вобласці, у іх рэгіёне на памінкі і Дзяды гатуюць толькі тры традыцыйныя стравы: куццю, якую ядуць першай (кожну па тры лыжкі, адкладваючы, перш чым з'есці, дзядам у асобную лыску), юшку (булён з мясам), клёцкі з душамі (бульбяныя клёцкі, начыненыя кавалачкамі сала, мяса або фаршу).

Гэтыя стравы ў гаршках гаспадыня дастае з печы і ставіць на лаву ў тым парадку, як яны будуць падавацца (куцця, юшка, клёцкі), затым абкурвае зёлкамі, пасля чаго нясе на стол. Да Дзядоў абавязкова пякуць спецыяльны прадаўгаватай формы хлеб — курчык, або курэц, які назаўтра аддаюць жабракам. Пасля таго як запалена свечка і прамоўлена малітва перад вячэрай, старэйшы ў сям'і першым пачынае есці, пакаштаваўшы тры стравы. Ён кажа: “Ваш стол, наш абед”, звяртаючыся да сям'і продкаў. Калі сямейнікі дзядуюць, кожны павінен пакаштаваць усе стравы.

Вячэра праходзіць ціха і ўрачыста. Ядуць лыжкамі, каб не параніць душы памерлых родзічаў, хлеб не рэжуць, а ломяць рукамі. Пасля вячэры запрошаныя душы продкаў выпраўляюць назад у вырай, але са стала не ўбіраюць, каб тыя з іх, хто спазніўся, мог пакаштаваць прыгатаваныя стравы.

апошнімі на памінальнай вячэры. Вера КАЛЯГА, 1928 года нараджэння, з в. Дзедзіна Докшыцкага раёна Віцебскай вобласці.

(Такі рэцэпт стаў распаўсюджаным з другой паловы XIX стагоддзя. А да таго клёцкі рабілі з мучнога цеста — жытняга, грэцкага, пшанічнага або змешваючы розную муку. Часцей у хлебнай дзежцы расчынялі цеста з жытняй мукі нанач, а раніцай дадавалі іншы, якая ёсць. Часам клёцкі з мясам называюць калдунамі. Калі мясарубак у сялянскім кухонным начынні не было, дробна пасечанае нятлустае мяса таўклі ў ступе, затым дадавалі здор і зноў таўклі, пакуль не зробіцца, як цеста. Такім фаршам начынялі клёцкі або калдуны. — Р.Г.)

Галіна ФОКІНА, 1929 года нараджэння, з в. Стаі Лепельскага раёна Віцебскай вобласці.

Поліўка

У гаршчок наліваюць ваду, кладуць мяса ці крыху свінога тлушчу. Смачная будзе поліўка, калі дадаць сухія грыбы. Як зварыцца, то падкалочваюць мукой, размешанай з халоднай вадой да гушчыннай смятаны, соляць, крышаць цыбуліну, падкісляюць. На стол падаюць у місе (адна на ўсіх, з якой ядуць лыжкамі, даносячы да рота на лусце хлеба, каб не капала на стол).

Раіса РЫЦІКАВА, 1933 года нараджэння, з в. Стаі Лепельскага раёна Віцебскай вобласці.

Клёцкі з “душами”

Абабраць вялікую бульбу, садраць на тарцы і моцна адціснуць. Як адстоіцца, ваду зліць, а крухмал дадаць у адціснутую дражку, пасаліць (можна дадаць трошкі мукі), замяшаць. Нарэзаць кавалачкамі сала або мяса, фарш, дадаць кмен, пакрышаную цыбулю і пасаліць. Начыніць гатовае драгне і варыць у вадзе. Клёцкі ядуць

Вядучая рубрыкі Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82, (тэл./факс).
Галоўны рэдактар: 8029-6-88-17-82.
E-mail: golas_radzimy@tut.by

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
У ІНТЭРНЕЦЕ:
http://Golas-radzimi.boom.ru

Паціць рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854. Аб'ём 2 друк. аркушы. Тыраж 2 151 экз. Заказ 1523. Падпісана да друку 4. 11. 2003 г. у 12.00.

Газета набрана і зярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана на паліграфічным РУП «Чырвоная зорка» (220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).